

Alueellisten jätesuunnitelmien laadinnan kehittäminen

Hanna Salmenperä

Alueellisten jätesuunnitelmien laadinnan kehittäminen

Hanna Salmenperä

Helsinki 2013

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN RAPORTTEJA 25 | 2013
Ympäristöministeriö
Ympäristönsuojeluosasto

Taitto: Marianne Laune

Julkaisu on saatavana vain internetistä:
www.ym.fi/julkaisut

Helsinki 2013

ISBN 978-952-11-4218-5 (PDF)
ISSN 1796-170X (verkkokj.)

ESIPUHE

Alueellisten jätesuunnitelmien viimeisin laadintakierros päättyi 2012, jolloin Lapin jätesuunnitelma valmistui. Jätesuunnitelmat tehtiin hyvin eri tavoin eri puolilla Suomea. Kaikki alueelliset jätesuunnitelmat vaativat kuitenkin suuren työpanoksen ja suunnitelmiin on koottu laaja alueellisen jätehuollon yleistietopaketti tavoitteineen ja toimenpide-ehdotuksineen. Suunnitelmaprosessi eri vaiheineen on kasvanut suunnitelmien ja ohjelmien arviointi (SOVA) -menettelyn myötä aiempia laadintakierroksia laajemmaksi.

Tulevaisuudessa alueellisella hallinnolla ei enää ole välttämättä riittävästi resursseja vastaavan laajuisten suunnitelmien toteuttamiseen. Syksyllä 2012 Suomen ympäristökeskus selvitti ympäristöministeriön rahoituksella, miten alueellisten jätesuunnitelmien laadintaa voisi kehittää tinkimättä kuitenkaan lopputuloksen vaikuttavuudesta. Hankkeessa kartoitettiin aikaisempien alueellisten jätesuunnitelmien laadinnan kokemuksia sekä laatijoiden näkemyksiä uusien suunnitelmien toteutuksesta.

Tähän raporttiin on koottu ehdotuksia siitä, miten alueelliset jätesuunnitelmat tulisi laatia tulevaisuudessa ottaen huomioon jätelain ja SOVA-lain vaatimukset, alueellisten jätesuunnitelmien ja valtakunnallisen jätesuunnitelman välisen suhteen sekä jätesuunnitelmien ohjaavuuden.

SISÄLLYS

Esipuhe	3
1 Johdanto	7
2 Alueellisen jätesuunnittelun lähtökohdat vuonna 2013	8
2.1 Lainsäädännöllinen tausta	8
2.2 Merkitys jätehuollon ohjaamisessa	9
2.3 Resurssit	10
2.4 Jätedirektiivin ja kansallisen jätelainsäädännön edellytykset jätesuunnittelulle.....	11
2.4.1 Jätedirektiivin vähimmäisvaatimukset.....	11
2.4.2 Muita asioita, joita jätesuunnitelma voi jätedirektiivin mukaan tarvittaessa sisältää	14
2.4.3 Kansallisessa lainsäädännössä edellytetyt seikkoja, joita ei ole mainittu jätedirektiivissä	15
2.4.4 Jätteen syntymisen ehkäisemistä koskevat ohjelmat.....	16
3 Voimassaolevat alueelliset jätesuunnitelmat	19
3.1 Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelma vuoteen 2020	20
3.2 Keski-Suomen alueellinen jätesuunnitelma vuoteen 2016.....	21
3.3 Itä-Suomen jätesuunnitelma vuoteen 2016	21
3.4 Oulun läänin alueellinen jätesuunnitelma.....	22
3.5 Lapin alueellinen jätesuunnitelma vuoteen 2020.....	22
4 Kokemuksia ja ideoita alueellisen jätesuunnitelman laatijoilta	23
4.1 Kokemukset edellisistä jätesuunnitelmista.....	23
4.2 Ideoita alueellisten jätesuunnitelmien laadintaan.....	29
4.2.1 Alueellisten jätesuunnitelmien ja valtakunnallisen jätesuunnitelman yhteys sekä alueellisten jätesuunnitelmien sisältö.....	29
4.2.2 Alueellisten jätesuunnitelmien maantieteellinen laajuus	30
4.2.3 Alueellisten jätesuunnitelmien ohjaavuus	31
4.2.4 SOVA -menettely.....	31
5 Ehdotus tulevien jätesuunnitelmien kehittämiseksi	32
5.1 Jätedirektiivin ja jätelainsäädännön edellytykset jätesuunnittelulle.....	32
5.2 Alueellisten jätesuunnitelmien ja valtakunnallisen jätesuunnitelman kytkennät	32
5.3 Alueellisten jätesuunnitelmien ajallinen toteutus ja laajuus	34
5.4 SOVA -menettely	34
5.5 Yhteenveto ehdotuksista.....	35
Lähteet	37
Kuvailulehti	38
Presentationsblad	39

1 Johdanto

Alueellisten jätesuunnitelmien edellinen laadintakierros päättyi 2012, jolloin viimeisenkin suunnitelma valmistui. Jätesuunnitelmat toteutettiin eri ajankohtina, erilaisin voimavaroin, toimintatavoin ja erilaisista maantieteellisistä lähtökohdista. Kaikille jätesuunnitelmille oli kuitenkin yhteistä haasteet alueellisesti ohjaavan suunnitelman laatimisessa, perusteellisen lähtötiedon kokoamisessa sekä suunnitelmien ja ohjelmien vaikutusten arviointi - eli SOVA -menettelyn soveltamisessa. Valtakunnallinen jätesuunnitelma valmistui ajallisesti ennen alueellisia suunnitelmia (lukuun ottamatta Oulun läänin jätesuunnitelmaa). Valtakunnallisesta suunnitelmasta ammennettiin alueelliseen työhön sekä painopisteajattelua, tavoitteita että eväitä ympäristövaikutusten arviointiin. Jätesuunnitelmien laatimisen taustalla reunaehtoina olivat jäte- ja SOVA -lainsäädännön vaatimukset.

Alueelliset jätesuunnitelmat ovat mittavien työrupeamien lopputuloksia, alueensa jätehuollon yleistietopaketteja laajoine tavoite- ja toimenpidekokonaisuuksineen. Itse suunnitelmapirosessi eri vaiheineen on kasvanut SOVA -menettelyn myötä aiempia laadintakierroksia laajemmaksi.

Tulevaisuudessa alueellisen hallinnon voimavarat eivät ehkä enää riitä vastaavanmittaisen suunnitelmakierroksen ja nykyisten laajuisten suunnitelmaraporttien toteuttamiseen.

Syksyllä 2012 ympäristöministeriö päätti selvittää, miten alueellisten jätesuunnitelmien laadintaa voisi kehittää. Hankkeessa kartoitettiin aikaisempien alueellisten jätesuunnitelmien laadinnan kokemuksia sekä laatijoiden näkemyksiä uusien suunnitelmien toteutukseen. Hankkeen tavoitteena oli laatia ehdotus siitä, miten alueelliset jätesuunnitelmat tulisi laatia tulevaisuudessa ottaen huomioon alueellisten jätesuunnitelmien ja valtakunnallisen jätesuunnitelman välisen suhteen, jätelain edellytykset jätesuunnitelmien laadinnasta, SOVA-lain edellytykset suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista sekä jätesuunnitelmien ohjaavuuden. Lisäksi tavoitteena oli selvittää, voisiko alueelliset jätesuunnitelmat laatia kevyemmällä ja kustannuksiltaan resurssitehokkaalla toteutustavalla tinkimättä kuitenkaan edellytetystä lopputuloksesta.

Selvityksen teki ylitarkastaja Hanna Salmenperä Suomen ympäristökeskuksesta ja työn valvojana toimi ylitarkastaja Sirje Stén ympäristöministeriöstä.

2 Alueellisen jätesuunnittelun lähtökohdat vuonna 2013

2.1

Lainsäädännöllinen tausta

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/98/EY jätteistä (jätedirektiivi) säättää 28 artiklassa jätehuoltosuunnitelmista ja niiden sisällöstä. Jätedirektiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että niiden toimivaltaiset viranomaiset laativat 1, 4, 13, ja 16 artiklan mukaisesti yhden tai useita jätehuoltosuunnitelmia. Näiden suunnitelmien on erikseen tai yhdessä katettava kyseisen jäsenvaltion koko maantieteellinen alue.

Jätelainsäädäntö uudistettiin vuonna 2011 ja edelliset alueelliset jätesuunnitelmat laadittiin vanhan lainsäädännön edellytysten mukaisesti. Uusi jätelaki toi tullessaan pieniä tarkennuksia alueellisten jätesuunnitelmien laadinnan velvoitteeseen. Jäteasetukseen taas kirjattiin yksityiskohtaiset jätesuunnitelmien sisältöä koskevat edellytykset.

Uuden jätelain (646/2011) 88§n mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi ja siinä esitettyjen toimien täytäntöönpanon edistämiseksi laadittava yksin tai yhdessä toisen tai useamman elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa toimialueelleen alueellinen jätesuunnitelma. Suunnitelmassa voidaan esittää myös alueellisista oloista johtuvia muita tarpeellisia tavoitteita ja toimia jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseksi sekä jätehuollon kehittämiseksi. Lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on arvioitava alueellisen jätesuunnitelman toteutumista ja vaikuttavuutta vähintään joka kuudes vuosi sekä tarvittaessa laadittava tarkistettu suunnitelma.

Jätelain 89§n mukaan elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskuksen on valmistettava alueellinen jätesuunnitelma vuorovaikutuksessa alueen kuntien ja muiden viranomaisten sekä sellaisten alueella toimivien toiminnanharjoittajien ja 134§ 2 kohdassa tarkoitettujen yhdistysten ja säätiöiden kanssa, joiden toimialaan alueellinen jätesuunnitelma voi olennaisesti liittyä, ja asetettava tätä varten yhteistyöryhmä. Alueellisen jätesuunnitelman valmistelussa on maakunnan liitolle varattava tilaisuus antaa suunnitelmaluonnoksesta lausuntonsa. Kunnan on annettava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ja sen edelleen ympäristöministeriölle valtakunnallisen tai alueellisen jätesuunnitelman laadintaa varten tarpeelliset tiedot kunnassa syntyvistä jätteistä, jätehuollon järjestämisestä ja valvonnasta sekä niitä koskevista kehittämistavoitteista.

Jäteasetuksen (179/2012) 36§ssa säädetään alueelliseen jätesuunnitelmaan sisällytettävistä suunnittelualuetta koskevista tiedoista. Näitä edellytyksiä esitellään tarkemmin luvussa 2.4.

Alueellisten jätesuunnitelmien laadinnassa on sovellettava lakia viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (200/2005). Tämä ns. SOVA-laki mahdollistaa ympäristönäkökohtien ottamisen huomioon suunnitelmien ja ohjelmien valmistelun alkuvaiheessa ja lisää tiedonsaantia viranomaisten suunnitelmista ja mahdollisuuksia osallistua niiden valmisteluun. Valtioneuvoston asetuksessa viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (347/2005) alueellinen jätesuunnitelma nimetään suunnitelmaksi, josta tehdään aina SOVA-lain mukainen arviointi. Tämä laki ja asetus on annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/42/EY tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista pohjalta. Direktiivin mukaan ympäristöarviointi on tehtävä muun muassa suunnitelmista ja ohjelmista, joilla valmistellaan jätehuoltoa. Ympäristöarviointia edellytetään suunnitelmilta ja ohjelmilta, joilla on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia.

2.2

Merkitys jätehuollon ohjaamisessa

Vanhojen alueellisten jätesuunnitelmien toteutumista ja samalla niiden ohjaavuutta on arvioitu niiden seuranta- ja tarkistusraporteissa sekä osassa voimassaolevia jätesuunnitelmia. Alueellisten jätesuunnitelmien vaikutuksia jätehuollon kentässä on haasteellista osoittaa. Monet muut tekijät, kuten uudistunut lainsäädäntö, jätevero tai jätelaitosten laitosuudistukset ja muutokset palvelutasossa ovat ohjanneet tapahtumia samaan suuntaan.

Etelä-Suomen alueelliseen jätesuunnitelmaan on koostettu tietoja viiden alueellisen jätesuunnitelman toteutumisesta. Yleisesti todetaan, että alueellisissa jätesuunnitelmissa asetetut yhdyskuntajätehuollon tavoitteet ovat ohjanneet seudullista jätehuollon toteutumista. Kuntien jätehuoltoyhteistyö on tiivistynyt ja yhdyskuntajätteiden kaatopaikkojen määrä on vähentynyt. Sen sijaan jätteiden hyödyntämistä koskevat tavoitteet ovat jääneet osin toteutumista. Lisäksi esitetään, että jätesuunnitelmien ohjaavuus muun kuin yhdyskuntajätteen osalta on ollut vähäisempää. Esimerkiksi teollisuuden jätemäärien kehitykseen ja jätteiden hyödyntämiseen ja käsittelyyn ovat vaikuttaneet myös ympäristölainsäädännön muutokset sekä tuotannossa tapahtuvat, taloudellisten suhdanteiden ja teknologioiden kehityksen muutokset. (Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitteluryhmä 2009)

Samankaltaisia kehityssuuntia on todettu myös muissa alueellisissa jätesuunnitelmissa. Esimerkiksi Lapin alueellisessa jätesuunnitelmassa todetaan, että jätemäärien vähentämisessä ja hyödyntämisen tehostamisessa ei suunnittelukaudella onnistuttu odotusten mukaisesti. Lisäksi todetaan, että jätemäärien vertailua on vaikeuttanut se, että jäteraportoinnin taso ja tarkkuus ovat kehittyneet huomattavasti kyseisen suunnittelukauden aikana. (Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2012)

Yleisesti alueellisten jätesuunnitelmien vaikuttavuutta on kritisoitu. Vahvimpana kritiikkinä on esitetty, että nykyisillä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla ei ole käytössään ohjauskeinoja, joilla asetettuja tavoitteita voitaisiin käytännössä edistää. Myös kuntien organisoituminen jätelaitoksiksi, jotka laativat omat strategiansa ja jotka omalta osaltaan ohjaavat päätöksentekijöitä kunnallisen yhdyskuntajätteen osalta, saattaa heikentää alueellisten jätesuunnitelmien tarpeellisuutta. Toisaalta löytyy myös ääniä jätesuunnitelmien ohjaavuuden puolesta. Yhteistyö maakunnallisen suunnittelun puitteissa ja jätesuunnitelmaraporttien informatiivisuus sekä eri tahojen osallistaminen jo suunnitteluvaiheessa tuovat alueellisille jätesuunnitelmille lisää vaikuttavuutta.

Resurssit

Ympäristöhallinnon alueellisten tehtävien hoitamisesta pienentyvien resurssien paineessa on viime aikoina tehty selvityksiä ja ehdotuksia.

Ympäristöministeriö asetti toimikaudeksi 10.6.2011 – 31.3.2012 hankkeen, jossa selvitettiin, miten elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ympäristöministeriön toimialan tehtäviä sekä maa- ja metsätalousministeriön vesivaratehtäviä voidaan järjestää, jotta varmistetaan ydintehtävien hoito ja selviydytään uusista tehtävistä voimavarojen vähentyessä.

Hankkeen loppuraportissa todetaan, että Y-vastuualueen keskeinen lainsäädäntö on muutosten alla ja että toistaiseksi uudet säädökset, jätelaki mukaan luettuna, ovat lähes poikkeuksetta tuoneet uusia tehtäviä ELY-keskuksille. Jotta lakisääteiset tehtävät kyetään hoitamaan, ratkaisuna esitetään vastuualueiden välistä yhteistyötä ELY-keskuksissa sekä tehtävien keskittämistä ja erikoistumista. Raportin mukaan valtaosa ympäristönsuojelu resursseista käytetään tehtäviin, joiden tekemättä jättäminen edellyttää joko hallinnon linjauksia tai lainsäädännön muutoksia. Säädosmuutosten lisäksi kevennystä on saatavissa lisäämällä edelleen yhteistyötä, järjestämällä tehtävien hoitoa ja kehittämällä valvonnan työkaluja. Erityisen aktiivista yhteistyötä on ollut muun muassa jätesuunnittelussa. Toimenpide-ehdotuksena esitetään, että alueellisten jätesuunnitelmien toimeenpano- ja seurantatehtävät keskitetään. Vuodesta 2012 lähtien Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelman kehittäminen ja ohjaus hoidetaan Pirkanmaan ELY-keskuksessa. Saatujen kokemusten perusteella keskittämistä jatketaan. (Puomio 2012)

Ympäristöministeriön 5.7.2012 antaman toimeksiannon mukaisesti Riitta Rainio selvitti nykyiselle toimintatavalle vaihtoehtoisia järjestämistapoja hoitaa alueellisia ympäristötehtäviä siten, että ympäristön tilan kannalta keskeisiä lakisääteisiä tehtäviä voitaisiin hoitaa nykyistä tehokkaammin.

Rainion selvityksessä todetaan, että alueellisia ympäristötehtävien hoitavien aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten nykyinen voimavaratilanne on huolestuttava. Ympäristökysymysten laadukas ja tehokas hoito edellyttää, että ympäristöministeriö voi vaikuttaa alueellisia ympäristötehtäviä hoitavien virastojen resurssien määrään ja laatuun. Aluehallinnon ohjaus- ja suunnittelujärjestelmää esitetään kehitettäväksi.

Aluehallinnon ympäristötehtävien järjestämiseksi selvitykseen sisältyy kolme organisaatiovaihtoehtoa.

1. Nykyinen organisaatorakenne, jolloin ympäristöministeriöllä tulee kuitenkin olla oikeus vaikuttaa aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten henkilöstövoimavaroihin. Lisäksi myös ELY-keskusten yleisohjauksen tulee kuulua ministeriölle, jolla ei ole omaa vastuualuetta aluehallintoviranomaisissa, kuten valtiovainministeriölle.
2. Ympäristöhallinnon ohjausyksikön perustaminen ympäristöministeriön alaisuuteen. Tämä vaihtoehto vahvistaisi vaativien valtakunnallisten ympäristöasioiden kehittämistehtävien tehokasta ja asiantuntevaa hoitoa. Aluehallintovirastot ja ELY-keskukset jatkaisivat nykyisissä tehtävissään siten, että niiden ohjaukseen tehtäisiin yllä kuvatut muutokset.
3. Valtakunnallisen viraston perustaminen hoitamaan aluehallinnossa nyt hoidettavia ympäristötehtäviä. Vaihtoehto turvaisi ympäristöasioiden asiantuntevan ja tehokkaan hoidon, asioiden nykyistä kokonaisvaltaisemman ja joutuisamman käsittelyn sekä päätösten yhdenmukaisuuden. (Rainio 2012)

Valittiin sitten mikä tahansa kolmesta ehdotetusta organisaatiovaihtoehdosta, on todennäköistä, että alueellisten jätesuunnitelmien laatiminen tapahtuu seuraavalla kierroksella pienemmällä resursseilla verrattuna edelliseen suunnitelmakierrokseen. Ympäristölupien valvonnan sekä muiden valvontaan liittyvien lakisääteisten tehtävien hoitaminen vie hallinnon niukoista resursseista merkittävimmän osan.

Ympäristöhallinnon tehtävien järjestämisestä on myöhemmin selvitetty myös ympäristöministeriön 28.2.2013 antaman toimeksiannon pohjalta (Rainio 2013). Tässä työssä selvitettiin mahdollisuutta koota osa ympäristöhallinnon ohjaus- ja kehittämistehtävistä ja osa alueellisista ympäristötehtävistä perustettavaan valtakunnalliseen ympäristöhallinnon ohjaus- ja kehittämissyksikköön. Selvityksessä esitetään, että ELY-keskusten ja aluehallintovirastojen ympäristövastuualueiden valtakunnalliset erikoistumistehtävät tulee arvioida ja tehdä sen perusteella johtopäätökset. Uusia erikoistumisia ei tule myöntää ennen yhteisen toimintamallin luomista. Tavoitteena tulee olla valtakunnallinen erikoistuminen nykyistä laajempiin ympäristöhallinnon asiantuntijatehtäviin.

2.4

Jätedirektiivin ja kansallisen jätelainsäädännön edellytykset jätesuunnittelulle

EU:n jätedirektiivi asettaa lähtökohdan kansalliselle jätelainsäädännölle ja raamit kansalliselle jätesuunnittelulle. Jätelain uudistamisen yhteydessä säädöksiä sekä valtakunnallisesta että alueellisesta jätesuunnittelusta täsmennettiin monilta kohdilta. Tähän lukuun on koottu ne jätesuunnitelmiä koskevat edellytykset, jotka esitetään jätedirektiivissä sekä se, miten kyseinen edellytys on viety kansalliseen lainsäädäntöön.

2.4.1

Jätedirektiivin vähimmäisvaatimukset

Maantieteellinen laajuus

Jätedirektiivi edellyttää yhtä tai useita jätehuoltosuunnitelmia, jotka erikseen tai yhdessä kattavat kyseisen jäsenvaltion koko alueen. Jätelaki edellyttää sekä valtakunnallisen ja alueellisen jätesuunnitelman laadintaa.

Jätedirektiivi	Kansallinen jätelainsäädäntö	
Jätehuoltosuunnitelma	Valtakunnallinen jätesuunnitelma	Alueelliset jätesuunnitelmat
Jäsenvaltioiden on varmistettava, että niiden toimivaltaiset viranomaiset laativat I, 4, 13 ja 16 artiklan mukaisesti yhden tai useita jätehuoltosuunnitelmia. Näiden suunnitelmien on erikseen tai yhdessä katettava kyseisen jäsenvaltion koko maantieteellinen alue.	JL 87§ - Ympäristöministeriön on tämän lain tarkoituksen toteuttamisen ja säännösten täytäntöönpanon edistämiseksi valmistettava valtioneuvoston hyväksyttäväksi valtakunnallinen jätesuunnitelma.	JL 88§ - Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on valtakunnallisissa jätesuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi ja siinä esitettyjen toimien täytäntöönpanon edistämiseksi laadittava yksin tai yhdessä toisen tai useamman elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa toimialueelleen alueellinen jätesuunnitelma.

Jättesuunnitelmien sisältö

Jätedirektiivin 28 artiklan 2 kohdan analyysi alueen nykyisestä jätehuoltotoimenpiteestä sekä toteutettavat toimenpiteet ovat kirjoitettu sisään jäteasetuksen pykäliin 35 ja 36, eikä niitä siten täysin sellaisenaan löydy kansallisesta jätelainsäädännöstä.

Jätedirektiivi	Kansallinen jätelainsäädäntö	
Jätehuoltosuunnitelma	Valtakunnallinen jättesuunnitelma	Alueelliset jättesuunnitelmat
2. Jätehuoltosuunnitelmissa on oltava analyysi kyseisen maantieteellisen alueen nykyisestä jätehuoltotilanteesta sekä toteutettavat toimenpiteet, joilla parannetaan ympäristön kannalta kestävä jätteen valmistelua uudelleenkäyttöön, kierrätystä, hyödyntämistä ja loppukäsittelyä, sekä arvio siitä, miten suunnitelma tukee tämän direktiivin tavoitteiden toteuttamista ja säännösten täytäntöönpanoa.	JA 35§ 4) jätehuollon kehittämistä koskevat tavoitteet, joihin on mahdollisuuksien mukaan sisällytettävä jätteen kierrätystä ja muuta hyödyntämistä koskevat määrälliset tavoitteet; 8) arvio suunnitelmassa esitettyjen toimien vaikuttavuudesta suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi sekä jätelain tarkoituksen toteuttamiseksi ja säännösten täytäntöönpanon edistämiseksi.	JA 36§ 5) jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämistä ja jätehuollon kehittämistä koskevat tavoitteet, joihin on mahdollisuuksien mukaan sisällytettävä näitä koskevat määrälliset tavoitteet;

Jätedirektiivin 28 artiklan 3 kohdan mukaan jätehuoltosuunnitelmien on sisällettävä, tarvittaessa ja ottaen huomioon suunnitelmassa käsiteltävän alueen maantieteellinen taso ja kattavuus, vähintään seuraavat vasemmanpuoleisimmassa sarakkeessa esitetyt tiedot.

Syntyvät jätteet

Jätedirektiivi	Kansallinen jätelainsäädäntö	
Jätehuoltosuunnitelma	Valtakunnallinen jättesuunnitelma	Alueelliset jättesuunnitelmat
a) Alueella syntyneen jätteen sekä kansallisen alueen ulkopuolelle tai kansalliselle alueelle todennäköisesti siirrettävän jätteen laji, määrä ja alkuperä sekä arvio jätevirtojen kehityksestä tulevaisuudessa;	JA 35§ 1) maassa syntyneen, maahan tuodun ja maasta viedyn jätteen määrä, laji ja alkuperä sekä arvio niiden kehityksestä tulevaisuudessa;	JA 36§ 1) alueella syntyneen ja käsitellyn yhdyskuntajätteen ja alueen jätehuollon kannalta keskeisten muiden jätteiden määrä sekä arvio niiden kehityksestä tulevaisuudessa

Keräysjärjestelmät ja laitokset

Jätedirektiivi	Kansallinen jätelainsäädäntö	
Jätehuoltosuunnitelma	Valtakunnallinen jätesuunnitelma	Alueelliset jätesuunnitelmat
b) nykyiset keräysjärjestelmät ja tärkeimmät loppukäsittely- ja hyödyntämislaitokset, mukaan lukien mahdolliset jäteöljyjä, vaarallisia jätteitä tai yhteisön erityislainsäädännössä säänneltyjä jätevirtoja koskevat erityisjärjestelyt;	2) yleispiirteinen kuvaus <u>jätteen keräys- ja käsittelyjärjestelmästä</u> sekä jätehuollon vastuunjaosta kunnan ja yksityisten toimijoiden välillä, <u>mukaan lukien vaarallisia jätteitä ja muita jätteitä koskevat erityisjärjestelyt ja tärkeimmät jätteen hyödyntämis- ja loppukäsittelylaitokset</u> ;	2) kuvaus 1 kohdassa tarkoitettujen jätteiden keräys- ja käsittelyjärjestelyistä; 3) alueella toiminnassa olevat jätteen hyödyntämis- ja loppukäsittelylaitokset sekä tuotteiden uudelleenkäyttöä järjestävät laitokset ja yhteisöt;

Arvio uudesta laitosinfrastruktuurista

Jätedirektiivi	Kansallinen jätelainsäädäntö	
Jätehuoltosuunnitelma	Valtakunnallinen jätesuunnitelma	Alueelliset jätesuunnitelmat
c) arvio uusien keräilyjärjestelmien, nykyisten jätelaitosten sulkemisen ja 16 artiklan mukaisen uuden jätelaitosinfrastruktuurin tarpeesta sekä tarvittaessa niihin liittyvistä investoinneista;	5) yleispiirteinen arvio 2 kohdassa tarkoitettujen järjestelmien ja laitosten <u>uudistustarpeesta, uusien käsittelylaitosten tarpeesta, niissä käsiteltävien jätteiden määrästä sekä niihin liittyvistä investointi- ja muista kustannuksista</u> ja kuvaus laitosten sijoittamisperiaatteista;	6) arvio 2 ja 3 kohdassa tarkoitettujen järjestelyjen ja laitosten <u>uudistustarpeesta, uusien käsittelylaitosten tarpeesta ja näissä käsiteltävien jätteiden määrästä</u> sekä laitosten sijoittamisperiaatteet;

Arvio laitosten sijoittamisperiaatteista ja laitospasiteeteista

Jätedirektiivi	Kansallinen jätelainsäädäntö	
Jätehuoltosuunnitelma	Valtakunnallinen jätesuunnitelma	Alueelliset jätesuunnitelmat
d) riittävät tiedot laitosalueiden sijoittamisperiaatteiden määrittelemisestä sekä tarvittaessa tiedot tulevien loppukäsittelylaitosten tai merkittävien hyödyntämislaitosten kapasiteeteista;	5) yleispiirteinen arvio 2 kohdassa tarkoitettujen järjestelmien ja laitosten <u>uudistustarpeesta, uusien käsittelylaitosten tarpeesta, niissä käsiteltävien jätteiden määrästä</u> sekä niihin liittyvistä investointi- ja muista kustannuksista <u>ja kuvaus laitosten sijoittamisperiaatteista</u> ;	6) arvio 2 ja 3 kohdassa tarkoitettujen järjestelyjen ja laitosten <u>uudistustarpeesta, uusien käsittelylaitosten tarpeesta ja näissä käsiteltävien jätteiden määrästä</u> sekä <u>laitosten sijoittamisperiaatteet</u> ;

Jätehuoltopolitiikat ja suunnitellut toimet ongelmien ratkaisemiseksi

Jätedirektiivi	Kansallinen jätelainsäädäntö	
Jätehuoltosuunnitelma	Valtakunnallinen jätesuunnitelma	Alueelliset jätesuunnitelmat
e) yleiset jätehuoltopolitiikat, mukaan lukien suunnitellut jätehuoltotekniikat ja -menetelmät, tai sellaista jätettä koskevat politiikat, joka aiheuttaa erityisiä jätehuolto-ongelmia.	6) muut suunnitellut toimet <u>tunnistettujen ongelmien ratkaisemiseksi</u> , mukaan lukien toimet tarvittavan valistuksen ja tiedotuksen järjestämisestä;	7) alueella erityisiä <u>jätehuolto-ongelmia aiheuttavat jätteet ja suunnitellut toimet ongelmien ratkaisemiseksi</u> mukaan lukien toimet tarvittavan valistuksen ja tiedotuksen järjestämiseksi;

2.4.2

Muita asioita, joita jätesuunnitelma voi jätedirektiivin mukaan tarvittaessa sisältää

Jätedirektiivin 28 artiklan 4 kohdan mukaan jätehuoltosuunnitelma voi sisältää suunnitellun alueen maantieteellinen taso ja kattavuus huomioon ottaen seuraavia vasemmanpuoleisimmassa sarakkeessa mainittuja asioita. Osa näistä ehdollisista asioista on viety edellytyksinä kansalliseen lainsäädäntöön. Loppusijoitusalueita koskeva jätedirektiivin kohta on sijoitettu poikkeuksena ainoastaan alueellisiin jätesuunnitelmiin sisällytettäväksi asiaksi.

Jätehuollon toimijat ja vastuunjak

Jätedirektiivi	Kansallinen jätelainsäädäntö	
Jätehuoltosuunnitelma	Valtakunnallinen jätesuunnitelma	Alueelliset jätesuunnitelmat
a) jätehuoltoon liittyvät organisaattorit näkökohdat, mukaan lukien kuvaus vastuunjaosta jätehuoltoa toteuttavien julkisten ja yksityisten toimijoiden välillä;	2) yleispiirteinen kuvaus jätteen keräys- ja käsittelyjärjestelmästä sekä <u>jätehuollon vastuunjaosta kunnan ja yksityisten toimijoiden välillä</u> , mukaan lukien vaarallisia jätteitä ja muita jätteitä koskevat erityisjärjestelyt ja tärkeimmät jätteen hyödyntämis- ja loppukäsittelylaitokset;	-

Arvio taloudellisesta ohjauksesta sisämarkkinoiden toiminta huomioiden

Jätedirektiivi	Kansallinen jätelainsäädäntö	
Jätehuoltosuunnitelma	Valtakunnallinen jätesuunnitelma	Alueelliset jätesuunnitelmat
b) arvio taloudellisten ja muiden ohjauskeinojen käytön hyödyllisyydestä ja soveltuvuudesta erilaisten jäteongelmien ratkaisun kannalta, ottaen huomioon tarve huolehtia sisämarkkinoiden häiriöttömästä toiminnasta;	7) arvio taloudellisten ja muiden ohjauskeinojen käytön hyödyllisyydestä ja soveltuvuudesta ottaen huomioon tarve huolehtia sisämarkkinoiden häiriöttömästä toiminnasta;	-

Valistus ja tiedotus

Jätedirektiivi	Kansallinen jätelainsäädäntö	
Jätehuoltosuunnitelma	Valtakunnallinen jätesuunnitelma	Alueelliset jätesuunnitelmat
c) suurelle yleisölle tai tietyille kuluttajaryhmälle suunnatut valistuskampanjat ja tiedotusaineisto;	6) muut suunnitellut toimet tunnistettujen ongelmien ratkaisemiseksi, mukaan lukien <u>toimet tarvittavan valistuksen ja tiedotuksen järjestämisestä</u> ;	7) alueella erityisiä jätehuolto-ongelmia aiheuttavat jätteet ja suunnitellut toimet ongelmien ratkaisemiseksi mukaan lukien <u>toimet tarvittavan valistuksen ja tiedotuksen järjestämiseksi</u> ;

Kaatopaikat

Jätedirektiivi	Kansallinen jätelainsäädäntö	
Jätehuoltosuunnitelma	Valtakunnallinen jätesuunnitelma	Alueelliset jätesuunnitelmat
d) vanhat ja pilaantuneet loppusijoitusalueet ja toimenpiteet niiden kunnostamiseksi;	-	8) alueella sijaitsevat sellaiset käytöstä poistetut kaatopaikat ja muut vastaavat jätteen käsittelyalueet, joista arvioidaan aiheutuvan haittaa tai vaaraa ympäristölle tai terveydelle sekä suunnitellut toimet niiden kunnostamiseksi.

2.4.3

Kansallisessa lainsäädännössä edellytetyt seikkoja, joita ei ole mainittu jätedirektiivissä

Johtopäätökset voimassaolevan suunnitelman vaikuttavuudesta

Jätedirektiivi	Kansallinen jätelainsäädäntö	
Jätehuoltosuunnitelma	Valtakunnallinen jätesuunnitelma	Alueelliset jätesuunnitelmat
-	3) johtopäätökset voimassa olevan valtakunnallisen jätesuunnitelman toteutumisen ja vaikuttavuuden arvioinnista;	4) johtopäätökset voimassa olevan alueellisen jätesuunnitelman toteutumisen ja vaikuttavuuden arvioinnista;

Valtakunnalliseen jätesuunnitelmaan on sisällytettävä lisäksi pakkauksia ja pakkausjätteitä koskeva osa, jossa selvitetään, miten jätelain nojalla säädettyihin pakkausten määrän vähentämistä, uudelleenkäyttöä ja pakkausjätteen kierrätystä ja muuta hyödyntämistä koskeviin tavoitteisiin päästään. Tätä edellyttää Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (94/62/EY) pakkauksista ja pakkausjätteestä.

Pääsääntöisesti kaikkia jätedirektiivin edellyttämiä asioita edellytetään kansallisessa jätelainsäädännössä esitettäväksi valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa. Tämän lisäksi valtaosaa samoista asioista edellytetään esitettävän myös alueellisissa jätesuunnitelmissa kyseisen alueen osalta. Poikkeuksena on jätedirektiivin loppusijoitusalueita koskeva ehdotus, joka on sisällytetty esitettäväksi alueellisissa jätesuunnitelmissa.

2.4.4

Jätteen syntymisen ehkäisemistä koskevat ohjelmat

Jätteen syntymisen ehkäisemistä koskevat ohjelmat

Jätedirektiivin 29 artiklassa säädetään jätteen syntymisen ehkäisemistä koskevista ohjelmista. Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on 1 ja 4 artiklan mukaisesti hyväksyttävä jätteen syntymisen ehkäisemistä koskevia ohjelmia viimeistään 12 päivänä joulukuuta 2013. Tällaiset ohjelmat on tarpeen mukaan joko sisällytettävä 28 artiklassa säädettyihin jätehuoltosuunnitelmiin tai ympäristöpolitiikkaa koskeviin muihin ohjelmiin, tai niiden on oltava erillisiä ohjelmia. Jos tällainen ohjelma sisältyy jätehuoltosuunnitelmaan tai muihin ohjelmiin, jätteen syntymisen ehkäisemistä koskevat toimenpiteet on osoitettava selkeästi.

Jätteen synnyn ehkäisyn ohjelmissa on vahvistettava jätteiden syntymisen ehkäisemistä koskevat tavoitteet. Jäsenvaltioiden on kuvattava nykyiset jätteen syntymisen ehkäisemistä koskevat toimenpiteet ja arvioitava liitteessä IV esitettyjä toimenpiteitä koskevien esimerkkien tai muiden aiheellisten toimenpiteiden hyödyllisyys. Tällaisten tavoitteiden ja toimenpiteiden päämääränä on oltava talouskasvun ja jätteen syntymiseen liittyvien ympäristövaikutusten välisen yhteyden katkaiseminen.

Jäsenvaltioiden on määriteltävä asianmukaisia laadullisia ja määrällisiä erityisiä vertailuperusteita jätteen syntymisen ehkäisemistä koskevia hyväksytyjä toimenpiteitä varten, jotta toimenpiteiden edistymistä voidaan seurata ja arvioida, ja ne voivat vahvistaa muita kuin jäljempänä mainittuja erityisiä laadullisia ja määrällisiä tavoitteita ja indikaattoreita tätä samaa tarkoitusta varten.

Jätteen syntymisen ehkäisemistä koskevien toimenpiteiden indikaattoreita voidaan hyväksyä.

Myöhemmin hyväksytyssä jätedirektiivin liitteessä IV luetellaan esimerkkejä 29 artiklassa tarkoitetuista jätteen syntymisen ehkäisemistä koskevista toimenpiteistä.

Toimenpiteet, joilla voidaan vaikuttaa jätteen syntymiseen

1. Suunnittelutoimenpiteiden tai muiden, materiaalien tehokasta käyttöä edistävien taloudellisten ohjauskeinojen käyttö.
2. Sellaisen tutkimus- ja kehitystyön edistäminen, jolla saadaan aikaan puhtaampia ja vähemmän jätettä synnyttäviä tuotteita ja tekniikoita, ja tämän työn tulosten jakaminen ja käyttö.
3. Jätteen syntymiseen liittyviä ympäristöpaineita koskevien tehokkaiden ja mielekkäiden indikaattoreiden kehittäminen, jonka tavoitteena on edistää jätteen syntymisen ehkäisemistä kaikilla tasoilla, yhteisön tason tuotevertailuista paikallisten viranomaisten toteuttamiin toimiin ja kansallisiin toimenpiteisiin.

Toimenpiteet, joilla voidaan vaikuttaa suunnittelu-, valmistus- ja jakeluvaiheeseen

4. Ympäristömyötäisen tuotesuunnittelun edistäminen (ympäristömyötäinen tuotesuunnittelu tarkoittaa ympäristönäkökohtien järjestelmällistä sisällyttämistä tuotesuunnitteluun tuotteen ympäristöominaisuuksien parantamiseksi koko sen elinkaaren ajan).
5. Tietojen tarjoaminen jätteen syntymisen ehkäisemistä koskevista tekniikoista, jotta voidaan helpottaa parhaan käytettävissä olevan tekniikan soveltamista teollisuudessa.
6. Koulutuksen järjestäminen toimivaltaisille viranomaisille siitä, miten jätteen syntymisen ehkäisemistä koskevat vaatimukset sisällytetään tämän direktiivin ja direktiivin 96/61/EY mukaisesti lupiin.
7. Jätteen syntymisen ehkäisemistä koskevien toimenpiteiden soveltaminen myös sellaisissa laitoksissa, jotka eivät kuulu direktiivin 96/61/EY soveltamisalaan. Tarvittaessa tällaisia toimenpiteitä voivat olla muun muassa jätteen syntymisen ehkäisemistä koskevat arvioinnit ja suunnitelmat.
8. Valistuskampanjat tai taloudellisen, päätöksentekoa koskevan tai muun tuen tarjoaminen yrityksille. Tällaiset toimenpiteet ovat todennäköisesti erityisen tehokkaita, jos ne suunnataan pienille ja keskisuurille yrityksille ja mukautetaan näitä yrityksiä varten sekä toteutetaan vakiintuneiden yritysverkostojen kautta.
9. Vapaaehtoisten sopimusten, kuluttaja-/tuottajapaneelien ja alakohtaisten neuvottelujen käyttö, jotta asianomaiset yritys- ja teollisuusalat ottavat käyttöön omia jätteen syntymistä ehkäiseviä suunnitelmiaan ja tavoitteitaan tai muuttavat jätteitä synnyttäviä tuotteitaan ja pakkauksiaan.
10. Luotettavien ympäristöasioiden hallintajärjestelmien, mukaan luettuna EMAS ja ISO 14001, edistäminen.

Toimenpiteet, joilla voidaan vaikuttaa kulutus- ja käyttövaiheeseen

11. Taloudelliset ohjauskeinot, kuten kannustimet ympäristöä säästävien hankintojen edistämiseksi tai pakollisten maksujen periminen kuluttajilta tuotteista tai pakkausmateriaalista, jotka muutoin olisivat saatavilla maksutta.
12. Yleisölle tai tietyille kuluttajaryhmälle suunnatut valmistuskampanjat ja tiedottaminen.
13. Luotettavien ympäristömerkkien edistäminen.
14. Teollisuuden kanssa tehtävät sopimukset, kuten tuotepaneelit, jotka toteutetaan yhdenmätyn tuotepolitiikan puitteissa, tai jälleenmyyjien kanssa tehtävät sopimukset, jotka koskevat jätteen syntymisen ehkäisemistä koskevien tietojen ja vähemmän ympäristövaikutuksia aiheuttavien tuotteiden saatavuutta.
15. Julkisten ja yritysten hankintojen osalta ympäristöperusteiden ja jätteen syntymisen ehkäisemistä koskevien perusteiden sisällyttäminen tarjouskilpailuihin ja sopimukseen komission 29 päivänä lokakuuta 2004 julkaiseman ympäristönäkökohdat huomioon ottavia julkisia hankintoja koskevan käsikirjan ohjeiden mukaisesti.
16. Soveltuvien käytöstä poistettujen tuotteiden tai niiden osien uudelleenkäytön ja/tai korjaamisen edistäminen erityisesti opetusta koskevien, taloudellisten, logististen ja muiden toimenpiteiden, esimerkiksi hyväksytyjen korjaus-/uudelleenkäyttökeskusten ja -verkostojen tukemisen tai perustamisen avulla varsinkin tiheään asutuilla alueilla.

Jäteasetuksen 35 § määrää jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämistä koskevassa valtakunnallisen jätesuunnitelman osassa on oltava seuraavat tiedot:

1. kuvaus syntyneen jätteen määrän ja haitallisuuden kehityksestä vähintään viimeisen kymmenen vuoden ajalta sekä arvio kehityksestä tulevaisuudessa;
2. kuvaus nykyisistä toimista jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseksi;
3. jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämistä koskevat tavoitteet;
4. suunnitellut toimet jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämisen edistämiseksi ottaen huomioon jätteistä ja tiettyjen direktiivien kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/98/EY (jätedirektiivi), liitteessä IV esitetyt esimerkkitoimenpiteet sekä arvio toimien hyödyllisyydestä jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämistä koskevien tavoitteiden toteuttamiseksi;
5. laadulliset ja määrälliset vertailuperusteet jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämistä koskevien toimenpiteiden edistymisen seuraamiseksi.

Suomen jätteen synnyn ehkäisyn ohjelma on sisällytetty voimassaolevaan valtioneuvoston hyväksymään valtakunnalliseen jätesuunnitelmaan vuoteen 2016. Jätedirektiivin liite IV on julkaistu myöhemmin, joten sen mukaista sisältöä ei kansallisesta jätteen synnyn ehkäisyn ohjelmasta aivan löydy.

Jäteasetuksen 36 §:n mukaan alueellisessa jätesuunnitelmassa tulee esittää suunnitellut alueella toteutettavat toimet jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämisen edistämiseksi ottaen huomioon jätedirektiivin liitteessä IV esitetyt toimenpiteet. Voimassaolevissa alueellisissa jätesuunnitelmissa on jätteen synnyn ehkäisy otettu huomioon vaihtelevin tavoin. Osassa suunnitelmia jätteen synnyn ehkäisylle on asetettu iso joukko tavoitteita ja toimenpiteitä, kun taas osa sivuaa aihetta melko yleisesti. Uuden jätelainsäädännön mukainen edellytys jätteen synnyn ehkäisyn edistämiseksi jätedirektiivin liitteen IV esitetyt toimenpiteet huomioon ottaen laajentaa alueellisten jätesuunnitelmien kokonaisuutta entisestään. On kuitenkin huomattava, että osa liite IV toimenpiteistä eivät välttämättä sovellu edistettäväksi alueellisten jätesuunnitelmien toimesta.

3 Voimassaolevat alueelliset jätesuunnitelmat

Vanhan jätelain (1072/93) edellyttämät alueelliset jätesuunnitelmat laadittiin vuosien 2006–2009 aikana. Yhteistyötä jätesuunnitelman teossa tekivät keskenään eteläinen ja läntinen Suomi (Pirkanmaan, Lounais-Suomen, Länsi-Suomen, Uudenmaan, Hämeen ja Kaakkois-Suomen ympäristökeskukset), itäinen Suomi (Etelä-Savon, Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan ympäristökeskukset), pohjoinen Suomi (Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun ympäristökeskukset) sekä Keski-Suomi (Keski-Suomen ympäristökeskus) ja Lappi (Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus) omina alueinaan.

Taulukko 1: Kooste alueellisista jätesuunnitelmista

	Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelma	Keski-Suomen alueellinen jätesuunnitelma	Itä-Suomen jätesuunnitelma	Oulun läänin alueellinen jätesuunnitelma	Lapin alueellinen jätesuunnitelma
Aikajänne	vuoteen 2020	vuoteen 2016	vuoteen 2016	vuoteen 2018	vuoteen 2020
Osallistuneet ympäristökeskukset	Hämeen, Kaakkois-Suomen, Lounais-Suomen, Länsi-Suomen, Pirkanmaan, Uudenmaan ympäristökeskukset	Keski-Suomen ympäristökeskus	Etelä-Savon, Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan ympäristökeskukset	Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun ympäristökeskukset	Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Suunnitelman koordinoinnin, laatimisen ja raportin resurssit	virkatyö, erillisrahoituksella (rahat kerätty osallistuvilta keskuksilta) vaikutusten arviointi ja selostuksen laadinta	virkatyö	konsultti ja virkatyö	virkatyö, ympäristövaikutusten arviointi ympäristöministeriön rahoituksella	virkatyö
Ohjausryhmä	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä
Yhteistyöryhmä	kyllä (6 kpl)	kyllä (sama ryhmä kuin ohjausryhmä)	kyllä, jäteasiain neuvottelukunnat (3 kpl)	Alueelliset jätehuollon neuvottelukunnat (2 kpl)	kyllä (jäteasiain neuvottelukunta)
Painopistealueet	Rakentamisen materiaali-tehokkuus, biohajoavat jätteet, yhdyskunta- ja haja-asutuslietteet, pilaantuneet maat, tuhkat ja kuonat, jätehuolto poikkeuksellisissa tilanteissa	Biohajoavan jätteen ohjaaminen pois kaatopaikalta, yhdyskunta-lietteiden jätehuolto, jätteiden energiakäytön edistäminen, haja-asutuksen jätehuollon palvelutason parantaminen, rakentamis- ja purkutoiminnan jätteiden hyödyntäminen, tuhkien hyötykäytön lisääminen, jätemaksujen ohjaavuus ja kannustavuus	Jätteen energiahyötykäytön lisäys, biohajoavien jätteiden käsittelyn kehittäminen, haja-asutusalueiden jätehuolto, rakentamisen jätteet, hyödyntäminen ja käsittely	Biohajoavan jätteen ohjaaminen pois kaatopaikoilta, jätteiden energiakäyttö, lietteiden jätehuolto ml. haja-asutuksen lietteet, energiatuotannon ja kaivosteollisuuden jätteet, haja-asutuksen jätehuollon palvelutaso ja kustannustehokkuus, roskaantumisen torjunta, jätemaksujen kannustavuus, alueellinen yhteistyö keräilyssä, hyödyntämisessä ja käsittelyssä	Biohajoavan jätteen ja energijätteen ohjaaminen pois kaatopaikoilta, jätehuollon palvelutaso (ml. roskaantumisen torjunta), elinkeinotoimintojen jätteet

►	Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelma	Keski-Suomen alueellinen jätesuunnitelma	Itä-Suomen jätesuunnitelma	Oulun läänin alueellinen jätesuunnitelma	Lapin alueellinen jätesuunnitelma
Aikajänne	vuoteen 2020	vuoteen 2016	vuoteen 2016	vuoteen 2018	vuoteen 2020
Määrälliset tavoitteet	on	on	ei	on	on
Jätteen synnyn ehkäisy	Painopistealue (rakentamisen materiaalitehokkuus), lisäksi tavoitteita ja toimenpiteitä	Mukana painopisteitä läpileikkaavana teemana, tavoite ja toimenpiteitä	Painopistealue; toimenpiteitä	Mukana yleisenä sekä määrällisenä tavoitteena	Mukana yleisenä tavoitteena ja kehittämistoimena sekä määrällisenä tavoitteena
SOVA	tehty	tehty	tehty	YM:n rahoittama pilottihanke	tehty
Ympäristöselostus	erillinen raportti	jätesuunnitelman liitteenä	kirjoitettu jätesuunnitelman luvuksi	kirjoitettu jätesuunnitelman luvuksi	kirjoitettu jätesuunnitelman luvuksi
Suunnitelman mukaiset seuranta-vuodet tai tarkistus	2013, 2016, 2020	2012	toteutumista seurataan vuosittain sovitulla mittareilla	2013	2016

3.1

Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelma vuoteen 2020

Jätesuunnitelmassa (Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitteluryhmä 2009) esitetään suunnittelualan jätehuollon nykytila sekä tulevaisuuden kehittämistarpeet vuoteen 2020. Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelman kuusi painopistealuetta esitellään taulukossa 1. Suunnitelmassa on asetettu määrällisiä tavoitteita jätteiden vähentämiseksi ja hyödyntämiseksi. Suunnitelmassa esitetään tavoitteiden lisäksi toimenpiteet sekä toteuttamisesta vastuussa olevat tahot. Jätesuunnitelmassa on esitetty, että seuranta hoidetaan vuosina 2013, 2016 ja 2020. Lisäksi esitetään millaisia indikaattoreita seurannassa käytetään. Jätteen synnyn ehkäisy (materiaalitehokkuus) on otettu huomioon erillisenä rakentamiseen keskittyvänä painopisteenä sekä muiden painopisteiden tavoitteissa ja toimenpiteissä.

Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelman laadinnan yhteydessä tehtiin viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (200/2005) eli ns. SOVA -lain mukainen ympäristöarviointi. Ympäristöarviointi tehtiin painopistekohtaisille vaihtoehdoille ja arvioinnin toteutti Suomen ympäristökeskus. Ympäristöarvioinnista laadittiin ympäristöselostus.

Suunnitteluorganisaatio koostui jätesuunnitteluryhmästä, työvaliokunnasta, aluekeskuskohtaisista yhteistyöryhmistä sekä painopistekohtaisista asiantuntijaryhmistä. Pirkanmaan ympäristökeskus koordinoi jätesuunnitelman laadintaa.

Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelma tehtiin alueellisten ympäristökeskusten yhdessä palkkaaman projektipäällikön, virkatyön, harjoittelijoiden sekä ympäristöarvioinnin osalta konsultin voimavaroilla.

Jätesuunnittelutyön aikana on julkaistu Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (Pirkanmaan ympäristökeskuksen raportteja 2/2008), I osaraportti: Ensimmäisessä kuulemisessa saatu palaute ja sen huomioonottaminen, jätesuunnittelun painopisteet (Pirkanmaan ympäristökeskuksen raportteja 5/2008), II osaraportti: Toisessa kuulemisessa saatu palaute ja sen huomioonottaminen (Pirkanmaan ympäristökeskuksen raportteja 7/2009), painopistekohtaiset raportit (Hämeen ympäristökeskuksen raportteja 11/2009,

Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksen raportteja 1/2009, Lounais-Suomen ympäristökeskuksen raportteja 9/2009, Länsi-Suomen ympäristökeskuksen raportteja 4/2009, Pirkanmaan ympäristökeskuksen raportteja 3/2009, Uudenmaan ympäristökeskuksen raportteja 11/2009) Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelma vuoteen 2020 (43/2009) ja ympäristöselostus (Suomen ympäristö 44/2009) sekä ruotsinkielinen julkaisu avfallsplanen i södra och västra Finland till året 2020 – innehåller miljörapporten (43 sv/2009).

3.2

Keski-Suomen alueellinen jätesuunnitelma vuoteen 2016

Jätesuunnitelmassa (Yli-Kauppila ym., 2009) esitetään jätehuollon nykytila, tavoitteet sekä tarvittavat tulevaisuuden kehittämistoimenpiteet vuoteen 2020. Keski-Suomen alueellisen ympäristökeskuksen jätehuollon kehittämiskohteet esitellään taulukossa 1. Esitettyjen kehittämistoimien yhteydessä on mainittu kunkin toimenpiteen toteuttamisesta vastuussa olevat tahot. Suunnitelmassa on esitetty määrälliset tavoitteet yhdyskuntajätteen ja rakentamisen jätteen määrän vähentämiselle ja hyödyntämiselle. Suunnitelman toteutumista seurataan vuosittain asetettujen indikaattoreiden avulla. Tuotannon ja kulutuksen materiaalitehokkuuden edistäminen on yksi painopisteitä läpileikkaava päämäärä, jota edistämään on asetettu myös useita kehittämistoimia.

Keski-Suomen jätesuunnitelman laadinnassa on sovellettu SOVA-lain mukaista ympäristöarviointia, josta on laadittu ympäristöselostus. Toimintavaihtoehtoja ja niiden ympäristövaikutuksia on arvioitu tärkeimmiksi koetuista teemoista.

Jätesuunnitelman laatimisen tueksi perustettiin ohjausryhmä. Jätesuunnitelman koordinointi ja raportti on tehty virkatyönä Keski-Suomen ympäristökeskuksessa.

Jätesuunnitelma on julkaistu Keski-Suomen ympäristökeskuksen raportteja sarjassa 2/2009. Suunnittelun yhteydessä on tehty seuraavat taustaselvitykset:

- Tuotannon ja kulutuksen materiaalitehokkuus
- Kierrätyksen ja hyötykäytön tehostaminen
- Jätehuollon palvelutaso ja kustannustehokkuus Keski-Suomessa
- Selvitys jäteneuvonnan ja –viestinnän nykytilasta ja kehittämismahdollisuuksista Keski-Suomessa

3.3

Itä-Suomen jätesuunnitelma vuoteen 2016

Jätesuunnitelmassa (Etelä-Savon ympäristökeskus ym. 2009) esitetään jätehuollon nykytilan sekä tavoitetilanteen lisäksi 50 kehittämistoimenpidettä, joilla edistetään suunnitelmassa asetetun tavoitetilanteen saavuttamista sekä toimeenpannaan valtakunnallisen jätesuunnitelman tavoitteita. Jätesuunnitelman neljä painopistealuetta esitellään taulukossa 1. Jätteiden vähentämisen ja hyödyntämisen määrälliset tavoitteet on johdettu valtakunnallisesta jätesuunnitelmasta. Jätesuunnitelman toteutumista tullaan seuraamaan suunnitelmassa asetettujen määrällisten ja laadullisten mittareiden avulla. Materiaalitehokkuus on erillinen painopistealue, jota edistämään on asetettu joukko yleisiä kehittämistoimenpiteitä.

Jätesuunnitelman SOVA-lain mukaisesta ympäristöarvioinnista on laadittu ympäristöselostus. Kolmen painopistealueen; jätteen energiahyödyntämisen, biohajoavien jätteiden käsittelyn ja haja-asutuksen jätehuollon järjestämisen, osalta on ympäristöarvioinnissa tehty vertailut eri toteutusvaihtoehtojen kesken.

Itä-Suomen jätesuunnitelman laadinnan tueksi perustettiin ohjausryhmä. Jätesuunnitelman laatiminen teetettiin osin konsulttityönä. Ympäristökeskukset vastasivat lähtötietojen toimittamisesta ja suunnitelman viimeistelystä.

Jätesuunnitelma on julkaistu Suomen ympäristö-sarjassa 47/2009.

3.4

Oulun läänin alueellinen jätesuunnitelma

Oulun läänin alueellinen jätesuunnitelma on jätehuollon kehittämisohjelma vuosille 2008–2018. Jätesuunnitelmassa (Turunen ym. 2008) esitetään jätehuollon nykytilaa koskevat tiedot sekä asetetut kehittämistavoitteet ja niiden saavuttamiseksi tarpeelliset kehittämistoimet. Jätesuunnitelman painopistealueet on esitelty taulukossa 1. Jätteiden määrän vähentämiselle tai hyödyntämiselle on asetettu määrällisiä tavoitteita. Jätesuunnitelman toteutumista seurataan asetetuilla indikaattoreilla ja suunnitelman mukaan 2013 laaditaan väliraportti. Jätteen synnyn ehkäisy on suunnitelman yksi taustatavoite. Jätteen synnyn ehkäisy on mukana myös yleisissä kehittämistoimissa.

Oulun läänin alueellisen jätesuunnitelman laadinnan yhteydessä on tehty SOVA-lain mukainen ympäristöarviointi. Hanke toteutettiin ympäristöministeriön rahoittamana pilottihankkeena, jossa haettiin kokemuksia alueellisen jätesuunnitelman ympäristöarvioinnista ja sen edellyttämästä vuorovaikutuksesta sidosryhmien, muiden viranomaisten ja yleisön kanssa. Ympäristöarvioinnista on laadittu ympäristöselostus.

Jätesuunnitelman laadinnan tueksi perustettiin ohjausryhmä. Jätesuunnitelman laadinta tehtiin virkatyönä. Ympäristöarviointi tehtiin aiemmin mainitun ympäristöministeriön rahoituksen turvin. Suunnitelman laadinnan yhteydessä selvitettiin jätehuoltoalan työllisyysvaikutuksia.

Jätesuunnitelma on julkaistu Suomen ympäristö -sarjassa 6/2008.

3.5

Lapin alueellinen jätesuunnitelma vuoteen 2020

Lapin alueellisessa jätesuunnitelmassa (Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2012) esitetään jätehuollon nykytila sekä tavoitteet ja kehittämistoimiehdotukset. Jätesuunnitelman painopistealueet on esitetty taulukossa 1. Jätesuunnitelmassa esitetään määrällisiä tavoitteita yhdyskuntajätteiden vähentämiselle ja hyödyntämiselle. Jätesuunnitelman toteutumista seurataan laadullisilla ja määrällisillä indikaattoreilla. Jätteen synnyn ehkäiseminen on yksi suunnitelman yleisistä tavoitteista. Lisäksi jätteen synnyn ehkäisemiselle on asetettu yleisiä kehittämistoimia.

Lapin alueellisen jätesuunnitelman laadinnassa on sovellettu SOVA-lain mukaista ympäristöarviointia, josta on laadittu ympäristöselostus.

Lapin alueellinen jätesuunnitelma laadittiin virkatyönä vastuuhenkilön ”oman työn ohessa”. Suunnittelun tukena toimi alueellinen ohjausryhmä.

Jätesuunnitelma on julkaistu Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen raportteja -sarjassa 42/2012.

4 Kokemuksia ja ideoita alueellisen jätesuunnitelman laatijoilta

Edellisen alueellisten jätesuunnitelmien laadintakierroksen kokemuksia sekä ideoita tulevien jätesuunnitelmien laadintaan kerättiin kahdessa keskustelutilaisuudessa, jotka järjestettiin 16.11. Pirkanmaan ELY -keskuksessa ja 28.11. Pohjois-Savon ELY -keskuksessa. Tilaisuuteen oli kutsuttu alueellisten jätesuunnitelmien kanssa työskennelleitä sekä nykyisiä jätesuunnitelmien seurannasta vastaavia henkilöitä. Tampereen tilaisuuteen osallistui 6 henkeä (Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelma, Keski-Suomen alueellinen jätesuunnitelma ja Oulun läänin jätesuunnitelma edustettuina) ja Kuopion tilaisuuteen osallistui 6 henkeä (Itä-Suomen alueellinen jätesuunnitelma ja Oulun läänin jätesuunnitelma edustettuina). Lapin alueellisen jätesuunnitelman tekijältä saatiin kommentteja kirjallisena.

Kokemusten kartoittamisen ja keskustelun tueksi osallistujat olivat laatineet ennakoon nelikenttäanalyysin jätesuunnitelmien laadinnasta. Näkökulmana vahvuuksien, heikkouksien, uhkien ja mahdollisuuksien kartoittamiseen oli erityisesti toteutustapa sekä valtakunnallisen jätesuunnitelman tavoitteiden jalkauttaminen alueelliselle tasolle.

4.1

Kokemukset edellisistä jätesuunnitelmista

Nelikenttäanalyysin tueksi oli koottu tarkasteltavien asioiden lista, jota on myöhemmin täydennetty esille tulleiden seikkojen mukaisesti.

- a) jätesuunnitelmien vaikuttavuus ja ohjaavuus
- b) laadintaan käytettävät resurssit, ulkopuolinen rahoitus
- c) valtakunnallisen jätesuunnitelman toimeenpano ja alueellisten suunnitelmien painopisteiden valinta
- d) alueellisten jätesuunnitelmien ja valtakunnallisen jätesuunnitelman synkronointi, yhteistyö, tietojen päällekkäisyys
- e) työn organisointi
- f) yhteistyöryhmät, ohjausryhmät
- g) alueellisten suunnitelmien maantieteellinen laajuus
- h) jätetietojen kerääminen
- i) SOVA -menettely, ympäristövaikutusten arviointi, ympäristöselostus, vuorovaikutus
- j) kansalaisten osallistuminen ja vaikutusmahdollisuudet
- k) kytkökset muihin ohjelmiin ja suunnitelmiin
- l) seuranta, suunnitelmien tarkistaminen

Tässä luvussa esitellyt näkemykset ja kokemukset perustuvat keskustelutilaisuuksissa esille tulleisiin asioihin sekä nelikenttäanalyysien tuloksiin. Kokemusten perään on merkitty jätesuunnitelmaa ilmaiseva kirjaintunnus (E = Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelma, K= Keski-Suomen alueellinen jätesuunnitelma, I = Itä-Suomen jätesuunnitelma, O = Oulun läänin alueellinen jätesuunnitelma ja L = Lapin alueellinen jätesuunnitelma) sellaisissa tapauksissa, kun jätesuunnitelmien välillä on näkemyksissä merkityksellistä eroa.

a) Jätesuunnitelmien vaikuttavuus ja ohjaavuus

Alueellisten jätesuunnitelmien vaikuttavuutta pidettiin yleisesti heikkona. Yhtä mieltä oltiin siitä, että taloudelliset tekijät ja lainsäädäntö ohjaavat tehokkaammin jätehuoltoa. Yleistuntumana on, että ELYillä ei ole käytettävissä resursseja eikä ohjauskeinoja toimenpiteiden edistämiseksi. Ympäristölupiin on voitu vaikuttaa ELY-keskuksissa enää lausuntoimenettelyjen kautta. Esille nousi ajatus, että ELY-keskukset tarvitsisivat rahoitusvälinettä, jonka avulla edistää toimenpiteitä. Konkreettiset alueellista jätehuoltoa kehittävät hankkeet ovat istuneet huonosti nykyisen EAKR (EU:n rakennerahasto) -kauden rahoitukseen.

Esille tuotiin uhkana se, että alueellinen jätesuunnitelma voi hukkua erilaisten strategioiden ja kehittämisohjelmien paljouteen. Toisaalta jätesuunnittelun eri tasojen (valtakunnallinen, alueellinen ja jätehuoltoyhtiöiden taso) olemassaolo nähtiin toisiaan vahvistavina asioina.

Heikkoutena nousi esille se, että alueen muut toimijat ovat vahvoja ja itsenäisiä ja heillä on omat jätehuollolliset tavoitteet ja lisäksi heillä on käytettävissä myös resursseja tavoitteiden saavuttamiseksi. Esitettiin, että erityisesti pääkaupunkiseudulla alueellisen jätesuunnittelun vaikutus voi olla vähäinen Helsingin seudun ympäristöpalveluiden (HSY) aktiivisen toiminnan johdosta (E).

Jätesuunnitelman vaikuttavuutta lisää tavoitteiden ja toimenpiteiden asettaminen laajassa yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Erityisen vahvana mahdollisuutena vaikuttavuuden osalta koettiin suunnitelman tavoitteiden ottaminen osaksi maakuntasuunnittelu- ja aluekehitystoiminnassa sekä pohjaksi maakunnan ympäristöohjelmaan. Lisäksi mahdollisuutena nähtiin se, että ELY-keskusten E- ja L-puolet lisääisivät yhteistyötään jäte- ja ympäristöasioissa.

Vahvuutena tuotiin esille myös se, että jätesuunnitelma oli palautteissa koettu olevan hyvä jätehuollon tietopaketti, jota voidaan käyttää myös muiden sektorien alueellisessa kehittämisessä, päätöksenteossa ja opetustyössä. Nähtiin, että alueellisten jätesuunnitelmien kautta voidaan luoda uusia toimintamalleja yritysten, jätelaitosten, tutkimuslaitosten ja kolmannen sektorin välille, mutta tämä vaatii hyvin osallistavaa suunnittelua.

b) Resurssit ja rahoitus

Alueelliset jätesuunnitelmat toteutettiin edellisellä kierroksella erilaisilla resursseilla. Suunnitelmien laadinta osoittautui lähes kaikkien kohdalla ennakoitua työläemmäksi. Riittävät resurssit jätesuunnitelman tekoon oli varattu Keski-Suomessa, Etelä- ja Länsi-Suomessa ja Oulun läänissä. Näissä jätesuunnitelmat tehtiin virkatyönä tai yhteisesti palkatun työntekijän voimavaroilla. Itä-Suomessa kolme ympäristökeskusta rahoittivat yhdessä konsultin palkkausta. Työn organisointiin liittyvien ongelmien takia jouduttiin kuitenkin tekemään suunniteltua enemmän virkatyötä. Yhteistyö useamman alueellisen ympäristökeskuksen välillä säästi kaikkien mielestä resursseja ja tämä nähtiin vahvuutena. Lapissa työtä viivästytti resurssipula. Suunnitelmaa tehtiin oman toimen ohella, koska ELYillä ei ollut mahdollisuutta palkata lisätyövoimaa.

Määräaikaisten harjoittelijoiden käyttö jätesuunnitelmatyössä ei ratkaise resurssiongelmaa, koska iso osa työstä vaatii erityistä asiantuntemusta.

Useat ympäristökeskukset olivat selvittäneet jätesuunnitelman teon rahoitusmahdollisuutta myös maakuntaliitoilta siinä onnistumatta. Ympäristöministeriö rahoitti Oulun läänin alueellisen jätesuunnitelman SOVA -prosessia PILOT -hankkeena. EAKR-rahoitusväline ei sovellu toimenpiteiden edistämiseen. Mahdollisuudeksi kuitenkin nähtiin yhteistyön mahdollisuudet rahoituksen haussa ja myös se, että jätesuunnitelman toimenpide-ehdotukset voivat ohjata rahoitusohjelmia; niiden sisältöjä ja niiden alla rahoitettavia hankkeita.

Heikkoutena nähtiin se, että ELYillä ei ole resursseja edistää suunnitelman toimenpiteitä. Resursseja puuttuu myös suunnitelmien seurannan toteuttamisesta. Tähän voi olla syynä se, että resurssit on kulutettu pitkään ja raskaaseen suunnitteluprosessiin. Seurannan käynnistymisessä todettiin olevan eroja eri suunnittelualueiden välillä.

Resurssien puute sekä seurannan että seuraavan jätesuunnitelmakerroksen osalta nähtiin yksimielisesti vahvana uhkana.

c) Valtakunnallisen jätesuunnitelman toimeenpano ja painopisteiden valinta

Yleisesti ottaen koettiin, että valtakunnallinen jätesuunnitelma antoi selkeät raamit alueelliselle jätesuunnittelutyölle. Valtakunnallisen jätesuunnitelman tavoitteet olivat hyvä pohja alueellisille tavoitteille, eikä valtakunnallisen suunnitelman jalkauttamisessa alueelliselle tasolle nähty suurempia ongelmia. Näkemyksissä oli kuitenkin hajontaa sen osalta, kuinka paljon painopisteitä oli valittu mukaan. Omien alueellisten tavoitteiden asettamisessa koettiin heikkoutena niiden paljous. Suuri määrä yksityiskohtaisia tavoitteita kertyy työläänä seurantana. Uhkana nähtiin se, että alueellisesti asetetut tavoitteet eivät olekaan toteuttamiskelpoisia ja se, että valtakunnallisen jätesuunnitelman tavoitteet ajavat ohi alueellisten tavoitteiden. Uhaksi koettiin lisäksi, että painopisteiden määrästä tai suunnitelma-alueen laajuudesta johtuen yleiselle tasolle jäävät tavoitteet ja toimenpiteet eivät toteudukaan. Esitetyt hankkeet ja toimenpiteet saattavat jäädä toteuttamatta myös siksi, että alueen toimijat eivät pysty yhteistyöhön.

Yhteensovittamisessa valtakunnallisen jätesuunnitelman kanssa nähtiin myös ongelmia. Yhtenä heikkoutena pidettiin sitä, että valtakunnallisen suunnitelman määrällisiä tavoitteita ei haluttu siirtää alueellisiksi tavoitteiksi, koska ne eivät olisi olleet realistisia suunnittelualueella (I). Lisäksi koettiin, että valtakunnallisen jätesuunnitelman linjaukset tukivat liikaa energiahyötykäytön lisäämistä. Oulun läänin alueellinen jätesuunnitelma valmistui ennen valtakunnallista jätesuunnitelmaa, minkä vuoksi valtakunnallisia tavoitteita ei voitu ottaa hyvin huomioon (O).

Uhkana nähtiin Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelmatyössä kullakin alueellisella ympäristökeskuksella vastuullaan olleen painopisteen jääminen vain yhden keskuksen asiaksi. Painopisteen tavoitteiden edistäminen myös muilla ympäristökeskusten alueilla nähtiin haasteena siksi, että valitut painopisteet eivät olleet yhtä oleellisia suunnittelualueen kaikkien keskusten toimialueilla tai siksi, että painopisteesaaminen jäi vain siitä vastanneen ympäristökeskuksen alueelle (E).

d) Alueellisten jätesuunnitelmien ja valtakunnallisen jätesuunnitelman synkronointi ja yhteistyö

Yhtä mieltä oltiin siitä, että valtakunnallinen jätesuunnitelma on hyvä aloittaa ensin ja kun tavoitteet on muodostettu, voidaan aloittaa alueellisten jätesuunnitelmien laadinta. Alueellisten jätesuunnitelmien aikajänteen tulisi seuralla valtakunnallisen jätesuunnitelman aikajännettä. Valtakunnallisen jätesuunnitelman ja alueellisten jätesuunnitelmien välillä todettiin tehdyn paljon päällekkäistä työtä erityisesti jätehuollon nykytilaa koskevien tietojen työstämisessä. Esille nousi uhkakuva siitä, ettei ole osattu ennakoida riittäväällä tavalla muuttuvia jätehuollon järjestämistapoja.

Tuotiin esille, että valtakunnalliselle suunnitelmatasolle sopisi paremmin valituksen ja tiedotuksen painopisteet kuten esimerkiksi monet materiaalitehokkuutta edistävät ja ympäristön roskaantumisen ehkäisyyn liittyvät asennemuokkaus- ja tiedotuskampanjat.

Mahdollisuutena nähtiin säännöllinen keskinäinen yhteydenpito alueellisten jätesuunnitelmien laatijoiden, ympäristöministeriön ja SYKEN kesken.

e) Työn organisointi

Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelman työn organisointi sai kiitosta järjestelmällisyydestään. Toisaalta laaja projektiorganisaatio teki osaltaan prosessista työlään ja raskaan. Itä-Suomen alueellinen jätesuunnitelman työn organisoinnin koettiin olevan monivaiheinen oppimisprosessi. Konsultin osalta työn organisoinnissa ja suunnitteluprosessissa ilmeni ongelmia. Oulun läänin jätesuunnitelma vaikutti avaintyöntekijöiden sijainnin vuoksi pohjoispohjalaisista Kainuu-painotteiselta. Lapin alueellinen jätesuunnitelmatyö viivästyi, koska työllä ei ollut päätoimista tekijää. Suunnitelmatyössä oli useita taukoja, jolloin työ ei edennyt lainkaan.

f) Yhteistyöryhmät

Yhteistyöryhmien merkitys ja toiminta nähtiin vahvuutena jätesuunnitelmatyössä. Vahvuudeksi esitettiin suunnitelman laadinnan keskustelevaa prosessia, joka sitouttaa toimijoita asetettuihin tavoitteisiin. Yhteistyöryhmät ovat kaikkien mielestä antaneet merkittävän panoksen suunnitelmien sisältöön. Yhteistyöryhmissä on myös välitetty tietoa ajankohtaisista alueen jäteasioista ja käyty keskustelua jätehuollon kehittämisestä. Koettiin, että paikallisista tarpeista lähtevät kehittämisajatukset saavat hyväksyntää. Yhteistyöryhmien avulla on kyetty hyvin tunnistamaan alueellisen jätehuollon erityispiirteet ja sitä kautta määrittelemään tavoitteet ja toimenpiteet.

Ryhmät olivat suunnittelutyön aikana aktiivisia. Uhkana nähtiin, jos yhteistyöryhmä lopettaa suunnitteluprosessin jälkeen kokoontumisen, niin toimenpiteet voivat jäädä toteuttamatta. Uhkana on myös mahdollisen vastakkainasettelun ilmeneminen, jos jäsenet mieltävät olevansa mukana ensisijaisesti taustaorganisaatioidensa etujen ajamiseksi. Uhkana nähtiin myös se, että onnistuiko yhteistyöryhmän jäsenten taustaorganisaatioiden sitouttaminen suunnitelman tavoitteisiin vai toivatko ohjausryhmäläiset esille vain omia tai suppean piirin näkemyksiä.

Useamman alueellisen ympäristökeskuksen yhteenliittymissä pidettiin tärkeänä, että jokaiselle ympäristökeskuksen alueelle perustettiin omat jätehuollon yhteistyöryhmät.

g) Suunnitelmien maantieteellinen laajuus

Vanhojen alueellisten ympäristökeskusten tai nykyisten ELY -keskusten yksin omalle alueelleen laatimat jätesuunnitelmat todettiin olevan nykyisin liian suppeita aluerajaukseltaan lukuun ottamatta Lapin aluetta. Jätteitä kuljetetaan nykyisin hyödynnettäväksi pitkiäkin matkoja alueilta toisille.

Keski-Suomen alueella pienestä suunnittelualueesta oli kuitenkin etua muun muassa tarvittavien toimenpiteiden kohdentamisessa ja maakunnallisen laitostarpeen määrittelyssä. Myös alueellisen suunnitelman vaikuttavuus saattaa siksi olla parempi (K).

Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelman alue koettiin ehkä liian laajaksi. Heikkoutena nähtiin alueellisuuden häviäminen ja suunnitelman lähentyminen ”pieneksi valtakunnalliseksi jätesuunnitelmaksi”. Tällöin myös yhtenäisten tavoitteiden laatiminen on haasteellista. Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelma-alue sisälsi erilaisia alueita ja toimintoja (kaupunki, haja-asutus, teollisuus) ja haasteena nähtiin, etteivät valitut teemat herätä kiinnostusta alueen kaikissa toimijoissa (E).

Itä-Suomen jätesuunnitelman alue koettiin onnistuneena muun muassa siksi, että jätehuollon kehitys on koko alueella suurin piirtein samassa vaiheessa ja kehittämistarpeet alueella ovat varsin samanlaisia (I).

Laaja alue merkitsee suunnitelmatyön tekijöiden kannalta matkustamista, joka verottaa osaltaan työn voimavaroja.

h) Jätetietojen kerääminen

Alueellisten jätesuunnitelmien jätetietojen keräämisestä esitettiin paljon näkemyksiä. Jätesuunnitelmien jätehuollon nykytilaa koskevat tiedot on koottu ympäristöhallinnon VAHTI -tietojärjestelmästä. VAHTIn sisältämien virheiden ja puutteiden takia jätetietojen koostaminen oli kaikille jätesuunnitelman tekijöille aikaa vievä ja työläs vaihe. Koettiin, että VAHTI:ssa havaittujen epäloogisuuksien ja virhelähteiden jäljittäminen ja korjaukset veivät aikaa varsinaiselta suunnittelutyöltä.

Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelman sekä Keski-Suomen alueellisessa jätesuunnitelmassa käytettiin paljon resursseja perusteelliseen jätehuollon nykytilan tietojen kokoamiseen. Tämän koettiin luoneen hyvän pohjan itse suunnitelmalle sekä seurannalle.

Heikkoutena koettiin se, että tuotettu tieto vanhenee nopeasti ja että se on osittain epätarkkaa ja laskennallista. Osin koettiin, että tuotettu taustatieto on vahvuus ja osin tuotetun tiedon tarpeellisuus kyseenalaistettiin. Valtakunnallisen jätesuunnitelman sekä alueellisten jätesuunnitelmien todettiin sisältävän paljon päällekkäisyyttä jätemäärien tilastoinnissa. Itä-Suomen jätesuunnitelman jätetietojen koostaminen oli annettu konsultin tehtäväksi, joka oli hankalaa VAHTI -järjestelmää tuntemattomalle taholle. Lisäksi todettiin, että tarjouspyynnön olisi pitänyt olla yksityiskohtaisempi koskien lähtötietojen kokoamista (I).

i) SOVA – menettely

Kokemukset SOVA -menettelystä olivat kaksijakoiset. Toisaalta prosessin vuorovaiikutusta lisäävä puoli sai kiitosta, toisaalta ympäristövaikutusten arviointi koettiin hankalaksi ja koko prosessi hallinnollishenkiseksi ja osin rasittavaksikin lisätyöksi. Vaikutusten arvioinnissa todellisten konkreettisten vaihtoehtojen löytäminen arviointiin oli vaikeaa. Myös vaihtoehtojen muodostaminen niin, että niiden välillä on selkeitä eroja, tuotti vaikeuksia. Ympäristöarviointi jäi useimmilla yleiselle, laadulliselle tasolle. Yleispiirteisen arvioinnin sijaan kaivattiin riittävästi valtakunnallista

tai alueellista tutkimustietoa, jonka perusteella arviointia suorittaa. Arvioinnin yhteydessä eri toimintavaihtoehtojen pisteytys tuntui keinotekoiselta.

Ympäristöministeriö rahoitti PILOT -hankkeena Oulun läänin alueellisen jätesuunnitelman SOVA -lain mukaisen ympäristöarvioinnin. Hankkeen tavoitteena oli kerätä kokemuksia alueellisen jätesuunnitelman ympäristöarvioinnista ja sen edellyttämästä vuorovaikutuksesta sidosryhmien kanssa. SOVA -prosessiin oltiin alueella tyytyväisiä ja SOVA -pilottia käytettiin mallina ainakin Itä-Suomen ja Lapin jätesuunnitelman ympäristöarvioinnissa. Myös Valtakunnallisen jätesuunnitelman ympäristövaikutusten arviointia oli osin käytetty hyödyksi arviointiprosessissa.

Vaikka SOVA -prosessin vuorovaikutuksellinen puoli on pääsääntöisesti nähty hyvänä, jätesuunnitelmia vahvistavana asiana, SOVA -laista tuleva määrämuotoisuus koettiin kangistavaksi ja jopa vuorovaikutusta vähentäväksi tekijäksi. Lausuntopyyntömenettely koettiin kuitenkin myös hyödylliseksi vaiheeksi suunnitelman laatimisessa (E). Lapin alueellista jätesuunnitelmaa hidasti osaltaan myös SOVA -kuulemiseen liittyvät velvoitteet koskien tarvittavia eri kieliversioita (3 eri saamen kieltä).

j) Kansalaisten osallistuminen ja vaikutusmahdollisuudet

Todettiin, että kansalaisten kiinnostus ja osallistuminen jäi pääsääntöisesti vähäiseksi. Kuulemisten kautta ei saatu merkittävästi palautetta suunnitelmatyöhön. Yleisellä tasolla oleva, pidemmän aikavälin jätesuunnitelma tuntuu olevan liian kaukana kansalaisia koskettavista jätehuoltoasioista (jätemaksut, astiathyjennysväli ym.).

Mahdollisuutena kansalaisten kuulemiseen pidettiin internet-sivujen kautta tapahtuvien kyselyiden toteuttamista. Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelmassa tätä myös kokeiltiin. Tätä kautta ei kuitenkaan saatu suunnitelmaan liittyvää palautetta vaan enemmän konkreettisia kansalaisen omaa jätehuoltoa kehittäviä aloitteita.

Vaikka SOVA:n tarkoitus on lisätä vuorovaikutusta ja tiedon kulkua, todettiin, että prosessin hallinnollisuus saattoi jopa vähentää osallistumista.

k) Kytkökset muihin ohjelmiin

Yksimielisesti nähtiin, että alueellinen jätesuunnitelma tarvitsee toteutuakseen muiden ohjelmien tukea. Erityisen tärkeänä toimenpiteiden toteutumiseksi pidettiin sitä, että tavoitteet ja toimet olisivat esillä ja toteutettavissa ELYjen strategioiden, maakuntaliittojen laatimien maakuntaohjelmien, alueellisten ympäristöohjelmien ja rakennerahastojen teemojen kautta. Kontaktit muihin toimijoihin ja viestintä tulisi pitää vireillä myös jätesuunnitelman laatimisen jälkeen.

Mahdollisuutena nähtiin, että jätehuollon tavoitteita ja kehittämistoimia voitaisiin alueellisten jätesuunnitelmien sijaan edistää alueellisissa ympäristöohjelmissa, maakuntaohjelmissa ja maakuntakaavoituksessa.

l) Seuranta ja suunnitelmien tarkistaminen

Alueellisten jätesuunnitelmien seuranta tehdään omien suunnitelmissa esitettyjen perusteiden mukaisesti. Seuranta ja suunnitelmien tarkistusajataulut poikkeavat toisistaan jätesuunnitelmien kesken. Heikkoutena nähtiin seurantaan käytettävien resurssien vähyys. Esille tuotiin myös se, että seurannan ja tavoitteiden toteuttamiseen käytettävät resurssit kilpailevat keskenään ja voi olla, että seuranta "voittaa". Useammankin jätesuunnitelman osalta on nähtävissä, että seurantaakaan ei ole kyetty tekemään suunnitellulla tavalla. Seuranta on jäänyt muiden työtehtävien varjoon. Seurannan työläydestä todettiin, että tavoitteiden suuri määrä merkitsee myös suurta työmäärää seurannan suhteen. Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelman seurantatyö on käynnistynyt. Seurannan yhteistyössä on mukana nyt myös Keski-Suomi.

Ideoita alueellisten jätesuunnitelmien laadintaan

Kokemusten kartoittamisen jälkeen tilaisuuksissa käytiin keskustelua ja koottiin kehittämisideoita tulevien jätesuunnitelmien osalta. Keskustelun tueksi oli laadittu seuraava aihelistaus:

1. lainsäädännön vaatimukset ja resurssit
2. mitä halutaan muuttaa ja mitä säilyttää?
3. suhde valtakunnalliseen jätesuunnitelmaan; ajallinen toteutus, työnjako, valtakunnallisen jätesuunnitelman määrälliset tavoitteet, jätemäärätietojen päällekkäisyys
4. suunnitelmien toteutustavat: suunnitelmien laajuus, erilaisuus ja keventämismahdollisuudet
5. alueellisten jätesuunnitelmien ohjaavuus; onko mahdollista parantaa?
6. SOVA-menettely; vaikutusten arvioinnin ja raportoinnin keventämismahdollisuudet

Keskustelua käytiin vähenevien resurssien ja työläiltä vaikuttavien uudistusideoiden ristipaineessa. Esille nostettiin esimerkiksi ajatuksia alueellisten jätesuunnitelmien tekemisen lopettamisesta ja toisaalta tarjottiin ideoita voimassaolevien jätesuunnitelmien kaltaisen jatkokehityksen jatkumiseen. Tähän lukuun on koottu kaikki kehitysajatukset koskien alueellisten jätesuunnitelmien laadintaa, riippumatta siitä, olivatko ne keskenään ristiriitaisia tai siitä, kuinka toteutuskelpoisia tai suurta kannatusta ne nauttivat. Keskusteluissa ei lukkiuduttu jätelain vaatimukseen koskien alueellisia jätesuunnitelmia. Osa ehdotuksista olisi siten sellaisia, että niiden toteutuminen edellyttäisi lakimuutoksia. Voimavarojen vähenemistä pidettiin kuitenkin niin todennäköisenä suuntauksena, että useimmat kehittämisajatukset tähtäsivät mahdollisimman vähän resursseja vaativaan ja silti vaikuttavaan suunnitelmaan.

4.2.1

Alueellisten jätesuunnitelmien ja valtakunnallisen jätesuunnitelman yhteys sekä alueellisten jätesuunnitelmien sisältö

Laajasti koettiin, että yhteistyötä valtakunnallisen ja alueellisten jätesuunnitelmien laadinnassa on syytä tiivistää ja kehittää. Jätehuollon nykytilan tietojen laadinta sekä suunnitelmien seuranta nähtiin erityisinä aihealueina, joiden tiimoilta yhteistyötä ja keskittämistä voitaisiin tehdä. Ehdotettiin, että valtakunnallisen jätesuunnitelman teon yhteydessä voitaisiin koota jätetietoaineistot myös alueellisia jätesuunnitelmia varten. Tällöin työlääksi koettu nykytilan laatiminen jäisi alueellisilta toimijoilta pois ja käytettävissä olevat resurssit voitaisiin käyttää itse suunnitelman laadintaan. Ehdotettiin, että keskitetyssä tiedonkeruussa voitaisiin kuitenkin joitain täydennyksiä pyytää myös alueilta. Myös seuranta sopisi paremmin keskitetyksi ja valtakunnallisesti hoidettavaksi senkin puolesta, että jätteet liikkuvat nykyisin alueilta toisille.

Esitettiin, että alueelliset jätesuunnitelmat voisivat ottaa suoraan samat tavoitteet, mitä on asetettu valtakunnalliseen jätesuunnitelmaan. Uusia tavoitteita ei laadittaisi. Näin alueelliset jätesuunnitelmat muuttuisivat alueellisiksi jätehuollon toimenpideohjelmiksi, joiden päätavoite olisi toimeenpanna valtakunnallisen jätesuunnitelman tavoitteita. Jätesuunnitelmaan valittaisiin alueellisesti sopivimmat ja vaikuttavimmat toimenpiteet valtakunnallisen suunnitelman toteuttamiseksi. Ehdotettiin, että alueellinen jätesuunnitelma tai ns. toimenpideohjelma olisi tiivis paketti, joka

koostuisi lyhyestä jätetieto-osasta sekä valituista painopisteistä ja toimenpiteistä. Suunnitelmien loppuraportteja pidettiin osin liian massiivisina.

Esitettiin myös, että alueellisissa jätesuunnitelmissa painottuu liikaa jätehuollon nykytila. Koettiin, että suunnitelmaraporttien tietosisältö vanhenee nopeasti. Lisäksi yhteistyöryhmissä voi erilaiset ristiriidat latistaa lopputulosta. Tarvittaisiin myös rohkeampia ideoita sekä enemmän keskustelua jätehuollon tulevaisuuden haasteista.

Materiaalitehokkuus ja jätteen synnyn ehkäisyn teemoja pidettiin painopisteinä paremmin valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa edistettävänä asioina.

Ehdotettiin, että alueellisten jätesuunnitelmien laadinta tulisi kytkeä ajallisesti valtakunnallisen jätesuunnitelman laadinnan kanssa. Alueelliset jätesuunnitelmat voitaisiin aloittaa vasta kun valtakunnallinen jätesuunnitelma on valmis tai kun valtakunnallisen jätesuunnitelman tavoitteet on saatu selville. Alueellisten jätesuunnitelmien tulisi noudattaa yhdenmukaista laadinta- ja seuranta-aikataulua keskenään. Niiden ei olisi välttämättä oltava rakenteeltaan yhdenmukaisia.

Yhteyttä valtakunnallisen ja alueellisen jätesuunnitelman kautta esitettiin vahvistettavan myös seurannan ja siitä viestinnän kautta. Ympäristö.fi -sivuilla esiteltävien valtakunnallisten ja alueellisten seurantatietojen ja tulosten avulla voitaisiin saavuttaa kaivattua näkyvyyttä.

4.2.2

Alueellisten jätesuunnitelmien maantieteellinen laajuus

Siirtymistä suurempiin suunnittelualueisiin ehdotettiin. Suunnitelma-alueiden pienentämistä tai edes pysymistä ennallaan ei pidetty mahdollisena voimavarojen vähenemisen takia, eikä siitä tehty ehdotuksiakaan. Yksi mahdollisuus olisi siirtyä nykyisten aluehallintovirastojen toimialueita noudattavaan aluejakoon. Toinen alueita koskeva ehdotus sisälsi viisi suunnittelualuetta: Etelä- ja Länsi-Suomen, Pirkanmaan ja Keski-Suomen, Itä-Suomen ja Pohjois-Suomen alueet. Isompien alueiden jätesuunnitelmat toimisivat ns. sateenvarjosuunnitelmina. Tällöin valittaisiin erilaisia alueellisia painopisteitä sekä toimenpide-ehdotuksia yhden ison suunnittelualueen sisälle eli yksi alueellinen jätesuunnitelma kattaisi alleen eri alueille suunnattuja painopisteitä.

Nykyistä Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelma-alueita Keski-Suomen alue mukaan luettuna pidettiin keskittämispäätöksistä huolimatta liian laajana. Myös esille noussutta ehdotusta Pohjoisen Suomen yhteisestä jätesuunnitelmasta (Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu ja Lappi) epäiltiin liian laajaksi. Keskittämisen riskinä nähtiin suunnitelman kiinnostavuus alueen kaikkien toimijoiden näkökulmasta sekä suunnitelman toimeenpanoon sitoutumisen mureneminen. Lisäksi suuri suunnittelualue tuo mukanaan käytännön hankaluuksia suunnitelman tekijöille pitenevien välimatkojen ja matkustamisen myötä.

Maantieteellistä laajuutta pidettiin kuitenkin asiana, joka pitää jättää ELY-keskusten itsensä päätettäväksi. Esitettiin, että yhteistyökuvion pitäisi syntyä tahdosta, ei ”ylhäältä päin” määrättyinä.

4.2.3

Alueellisten jätesuunnitelmien ohjaavuus

Ohjaavuuden kehittämistä pidettiin vaikeana. ELY -keskusten käyttöön kaivattiin toimenpiteiden rahoitusmahdollisuutta. Ehdotettiin yhteistyön lisäämistä E- ja L-vastuualueiden kanssa rahoitustoiminnassa.

Jätesuunnitelmien tavoitteiden ja toimenpiteiden saattaminen osaksi maakunta-ohjelmia, alueellisia ympäristöpoliittisia ohjelmia ja kaikkia aihetta sivuavia muita ohjelmia ja strategioita pidettiin yhtenä merkittävänä vaikuttavuutta vahvistavana toimena. Esille nousi myös ehdotus siitä, että jätesuunnittelu voisi siirtyä kokonaan maakuntaliittoihin, joissa voisi olla toimenpiteiden edistämiseksi myös riittäviä resursseja.

Koska ympäristölupien valmistelu ei kuulu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtäviin, ei jätesuunnitelman vaikutusta lupiin ohjaavuutta pidetty enää ELY -keskusten kannalta enää merkityksellisenä asiana. YVA - lausunnoissa alueelliset jätesuunnitelmat tulisi ottaa huomioon.

Yhteistyöryhmien kokoontuminen myös seurantakaudella muistuttaa kaikkia alan toimijoita suunnitelmassa esitetyistä toimenpiteistä ja siten vie eteenpäin suunnitelman toteutumista. Esille tuotiin, että tämä riippuu myös paljon ryhmän aktiivisuudesta.

4.2.4

SOVA -menettely

SOVA -menettelyssä tärkeänä pidettiin vuorovaikutusta. Ehdotettiin, että SOVA -laista pitäisi osata ottaa käyttöön ne elementit, jotka vievät suunnitelmaa eteenpäin ja sitouttavat toimijoita vuorovaikutuksen keinoin. Lain määrämuotoisen menettelyn korostaminen voi sen sijaan karkottaa toimijoita ja kangistaa koko suunnitteluprosessia tarpeettomasti. SOVA -menettelyn edellyttämä ympäristöselostus kasvattaa merkittävästi suunnitelman loppuraporttia. Kaivattiin lisätietoa siitä, miten ympäristöselostuksen voisi kirjoittaa tiiviimmin kuin edellisellä kierroksella.

SOVA -lain edellyttämien kaikkien vaiheiden suorittaminen koettiin työläänä. Ehdotettiin sitä, että selvitetäisiin ympäristöministeriöstä, voisiko SOVA -menettelyä lopettaa tai keventää jollain lailla, esimerkiksi siten, että alueellisten jätesuunnitelmien ympäristövaikutukset arvioitaisiin keskitetysti tai valtakunnallinen jätesuunnitelman ympäristövaikutusten arvioinnin yhteydessä. Lisäksi esille nousi kysymys, jos alueelliset jätesuunnitelmat olisivat vain kevyempiä valtakunnallista jätesuunnitelmaa toteuttavia toimenpideohjelmia, pitäisikö SOVA -lainsäädäntöä muuttaa siltä osin, ettei SOVA -menettelyvelvollisuus koskisi enää niitä määrämuotoisen vaikutusten arvioinnin osalta.

5 Ehdotus tulevien jätesuunnitelmien kehittämiseksi

5.1

Jätedirektiivin ja jätelainsäädännön edellytykset jätesuunnittelulle

Jätedirektiivi ei edellytä sekä valtakunnallisen että alueellisten jätesuunnitelmien laadintaa. Vähenevien voimavarojen takia on syytä harkita, pitäisikö kansallisen jätelainsäädännön edellytyksiä alueellisten jätesuunnitelmien suhteen muuttaa siten, että jätedirektiivin edellytyksiä toimeenpantaisiin pääosin valtakunnallisen jätesuunnitelman avulla. Nykylainsäädännön mukaan lähes kaikki valtakunnallisen jätesuunnitelmaa koskevista sisältövaatimuksista ovat myös osa alueellisia jätesuunnitelmia.

Alueellisten jätesuunnitelmien ohjausvaikutus ei ole niin vahva, että niiden sisällöstä pitäisi määrätä yksityiskohtaisesti lainsäädännössä. Jätedirektiivin edellyttämien yksityiskohtaisten tietojen kokoaminen kannattaisi resurssien tehokkaan käytön vuoksi tehdä vain valtakunnallisesti. Alueellisesti riittäisi, että esitetään perustietoja, jotka osoittavat alueen jätehuollon suuntaviivoja. Jätteiden liikkua alueelta toiselle ei alueelliset jätehuollon tiedot ole enää yhtä merkityksellisiä kuin ennen. Lainsäädännön muutoksella alueellisten jätesuunnitelmien sisältö jäisi vapaammin työryhmiensä päätettäväksi, eikä nykytiedon keruuseen kuluisi kohtuuttomasti aikaa.

Jätelaki voitaisiin säilyttää muuttumattomana, mutta jäteasetusta ehdotetaan muutettavaksi siten, että alueellisia jätesuunnitelmia koskevat sisältövelvoitteet poistettaisiin kokonaan ja loppusijoitusalueita koskeva jäteasetuksen 36§ kohta 8 siirrettäisiin 35§:än. Tämä toivomus tuli myös vahvana keskusteluissa ELY-keskusten jätesuunnitelmista vastaavien henkilöiden kanssa. Lisäksi toivottiin, että ympäristöministeriön tulisi harkita taloudellista tukea ELY-keskusten jätesuunnitelmatyöhön valtakunnallisen jätesuunnitelman laadinnan tapaan.

5.2

Alueellisten jätesuunnitelmien ja valtakunnallisen jätesuunnitelman kytkennät

Alueellisen jätesuunnitelman päätavoitteena on toimeenpanna valtakunnallisen jätesuunnitelman tavoitteita omalla suunnittelualueellaan. Lisäksi alueellinen jätesuunnitelma voi nostaa ratkaistavaksi omia alueelleen merkittäviä jätehuollon haasteita.

Alueellisten jätesuunnitelmien ja valtakunnallisen jätesuunnitelman laadinnassa yhteistyötä on syytä tiivistää entisestään. Jätesuunnitelmien laadinta tehdään tulevaisuudessa keskitetysti eri ELY-keskusten yhteenliittymien voimin. Näiden yhteenliittymien yhteyshenkilöiden olisi hyvä kokoontua keskenään jo valtakunnallisen

jätösuunnitelman laatimisen käynnistyessä ja seurata valtakunnallisen jätösuunnitelman laadintatyötä. Valtakunnallisesta ja alueellisestakin jätösuunnittelusta vastaavat yhteyshenkilöt voisivat muodostaa oman yhteysverkoston. Tällöin tieto kulkisi suunnitelmatasoista molempiin suuntiin.

Yhteistyön tiivistäminen on tarpeen siksi, että voimavarojen keskittämistä voidaan tehdä sekä ELY -keskusten kesken, mutta myös jätösuunnitelmien teon eri vaiheissa. Sen sijaan, että alueelliset jätösuunnitelmatyöryhmät työstävät pitkäkestoisin prosessein alueelle asetettavia jätehuollon tavoitteita, voisivat alueelliset suunnitelmat ottaa valtakunnallisen jätösuunnitelman tavoitteet suoraan itselleen. Alueelliset jätösuunnitelmat voisivat ryhtyä suoraan pohtimaan niitä toimenpide-ehtotuksia, joilla valtakunnan tavoitteet parhaiten alueella saavutetaan. Alueelliset jätösuunnitelmat olisivat siten alueellisia jätehuollon toimenpideohjelmia. Tämä yhteisen tavoitteenasettelun kuvio voitaisiin ottaa huomioon jo valtakunnallisen suunnitelman laadinnassa. Valtakunnallisessa suunnitelmassa voisi olla jaoteltu erikseen ne tavoitteet, joiden toteuttamiseen halutaan toimenpiteitä myös alueilta. Valtakunnallisessa jätösuunnitelmassa esitetyt mahdolliset määrälliset tavoitteet voitaisiin jättää alueellisista jätösuunnitelmista pois. Määrälliset jätteiden vähentämisen tavoitteet sekä oikeiden toimenpiteiden valinta on koettu alueellisessa jätösuunnittelussa haasteelliseksi ja hankalaksi kytkeä esitettyihin toimenpiteisiin. Alueellisissa jätösuunnitelmissa pitäisi kuitenkin olla mahdollisuus nostaa esille myös toimenpiteitä, joilla ratkaistaan paikallisia erityiskysymyksiä.

Jätehuollon lähtötietojen koostaminen on asia, jossa voidaan keskittää voimavaroja. Valtakunnallisten tietojen koostamisen yhteydessä on mahdollista koota myös alueellista aineistoa. Tämä voisi tapahtua SYKEN sekä alueellisten jätösuunnitelmayhteyshenkilöiden yhteistyönä. Se, kuinka yksityiskohtaista VAHTI -tietojen tarkistusta jätösuunnitelmaa varten halutaan alueilla myöhemmin suorittaa, jäisi kunkin jätösuunnitelmatyöryhmän päätettäväksi. VAHTI -tietojärjestelmässä olevien virheiden korjaaminen käsin, on asia, josta pitää ehkä tulevaisuudessa tinkiä. TIVA -raportointitietokannan ympäristötietojen tietovarasto on uusi työväline valvonnassa, tiedon seurannassa sekä myös tiedon laadunvarmennuksessa. TIVA-tietokannan jätetiedot ovat VAHTI-tietokannan tietoja. TIVA on toistaiseksi ympäristöhallinnon sisäisessä käytössä ja ELYt ja AVIt voivat käyttää tietovarastoa tietyin rajoituksin. TIVAn jäteraportteja voidaan käyttää tulevaisuudessa hyödyksi jätösuunnitelmatyössä niin valtakunnallisella kuin alueellisellakin tasolla.

Tietojen keruun keskittämisen lisäksi myös suunnitelmien seurannassa voitaisiin tehdä työn keskittämistä. Valtakunnallisen jätösuunnitelman seurannan yhteydessä, yhteistyötä voivat tehdä valtakunnallisen suunnitelman seurantaan tekevät henkilöt sekä alueellisten jätösuunnitelmien yhteyshenkilöt. Osa seurantatiedoista on pienellä työllä koostettavissa valtakunnallisesta muodosta ELY -keskuskohtaiseen tai niiden yhdistelmiä vastaavaan muotoon.

Suunnitelmien seurannan yhteydessä yhteistyötä voitaisiin tiivistää myös yhteisen viestinnän kautta. Sekä valtakunnallisen että alueellisten jätösuunnitelmien seurannasta voitaisiin tiedottaa sekä ympäristöhallinnon että ELY -keskusten internet-sivuilla. Voitaisiin harkita myös yhteisten jätösuunnitelma -sivujen avaamista, joilla jäteasioiden etenemistä seurattaisiin. Sivustolla kerrottaisiin toimenpiteistä ja uusista hankkeista, jotka vievät kohti asetettuja päämääriä.

Alueellisten jätesuunnitelmien ajallinen toteutus ja laajuus

Alueellisten jätesuunnitelmien aikajärjestykset ovat erilaisia. Jätesuunnitelmat ovat voimassa merkittävään vuoteen tai siihen asti kun seuraava jätesuunnitelma tulee voimaan. Siksi eroavaisuudet jätesuunnitelmien voimassaoloajan välillä eivät ole merkityksellisiä. Alueellisten jätesuunnitelmien yhtäaikainen valmistelu helpottaa niiden keskinäistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa. On tärkeää, että alueelliset jätesuunnitelmat käynnistyvät työryhmytyönsä vasta valtakunnallisen jätesuunnitelman tavoitteiden selkeydyttyä. Seuraava valtakunnallinen jätesuunnitelman valmistelu alkaa todennäköisesti vuonna 2014 ja tavoitteet ovat valmiina vuoden 2015 aikana. Ensimmäisten alueellisten jätesuunnitelmien valmistelu käynnistyy todennäköisesti vasta vuosien 2016–2017 aikana.

Ympäristöministeriön selvityksen (Puomio 2012) mukaan alueellisten jätesuunnitelmien toimeenpano- ja seurantatehtävät keskitetään. V. 2012 lähtien Etelä-Suomen ja Länsi-Suomen jätehuoltosuunnitelman kehittäminen ja ohjaus hoidetaan Pirkanmaan ELY -keskuksessa ja saatujen kokemusten perusteella keskittämistä jatketaan.

Mikäli Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelma laaditaan samalla yhteistyökokoonpanolla, mahdollisia muita tulevia yhteistyötahoja voisivat olla Itä-Suomi (Etelä-Savo, Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala) sekä Pohjois-Suomi (Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu ja Lappi). Keskittäminen tuo mukanaan haasteita, jotka on syytä ottaa huomioon suunnitelmatyön alussa. Alueiden koon tai jätemäärien eroavaisuuksilla ei ole kuitenkaan oleellista merkitystä. Tärkeämpää on, että yhteistyökokoonpanot muodostetaan hyvässä yhteistyön hengessä ja että alueilla on halu aitoon yhteistyöhön suunnitelmatyössä. Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelman seurantatyötä varten mukana olevat ELYt ovat palkanneet yhteisin varoin henkilön. Vastaavaa mallia voisi siirtää myös muiden jätesuunnitelma-alueiden osalle. Oman toimen ohella tehtävää suunnittelutyötä ei laajojen suunnitelma-alueiden vuoksi ole järkevää tehdä.

SOVA -menettely

Alueellisten jätesuunnitelmien vaikutukset on todettu haasteellisiksi osoittaa. Edellisen jätesuunnitelmakerroksen kokemusten perusteella voidaan todeta, ettei alueellisilla jätesuunnitelmilla yksinään ilman lainsäädännön ja muiden tekijöiden myötävaikutusta ole merkittäviä ympäristövaikutuksia. Tästä syystä SOVA-asetuksen mukaisen ympäristöarvioinnin velvollisuus tulisi poistaa. Kokemukset mittavasta SOVA-menettelyjen toistamisesta viidessä alueellisessa jätesuunnitelmassa olivat yhdenmukaiset ja osoittivat ympäristöarviointimenettelyn olleen hallinnollinen lisätaakka ilman selvää hyötyä suunnitelmaprosessiin. Ehdotetun lakimuutoksen myötä alueellisissa jätesuunnitelmissa voitaisiin soveltavasti hyödyntää SOVA -menettelyssä koettuja hyviä osia jatkossakin. Ehdotus edellyttää muutosta SOVA-lain 4§ 1 momentin 1 kohtaan siten, että viittaus jätehuoltoon varten laadittavasta suunnitelmasta poistetaan sekä SOVA-asetuksen 1§ 1 momentin 2 kohdan (jätelain (1072/1993) 40 §:ssä tarkoitettu alueellinen jätesuunnitelma) poistamista sekä muutosta jätelakiin 89§ kohtaan, jossa viitataan viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointiin annettuun lakiin.

SOVA:n päämääränä on mahdollistaa ympäristönäkökohtien huomioon ottamisen jo suunnitelmien ja ohjelmien valmistelun alkuvaiheessa. Menettely lisää tiedonsaantia viranomaisten suunnitelmista ja mahdollisuuksia osallistua niiden valmisteluun. Ne elementit koko prosessissa, jotka nähtiin myös aiempien suunnitelmien tekijöiden taholta SOVA -menettelyn vahvuutena, ovat myös lain keskeinen ydinkysymys. Tärkeät elementit liittyivät pääosin vuorovaikutukseen.

Ilman ehdotettua lainsäädäntömuutosta, edessä ovat taas seuraavalla suunnitelmakerroksella samat kuormittavat työvaiheet, joilla ei saavuteta erityistä lisäarvoa suunnitelmalle.

SOVA -menettelyn hyödyllisyys tai hyödyttömyys jätesuunnitteluprosessissa voi indikoida jätesuunnitelman vaikuttavuutta. Jos suunnitelma ei ohjaakaan, niin sen vaikutuksiakin on haasteellista arvioida. Tämän seikan näkeminen voi tarjota perustelun ehdotettuun lakimuutokseen tai edelleen vaikutusten arvioinnin kehittämiseen. Arviointi pitäisi pystyä keskittämään vain sellaisiin asioihin, joihin ohjelmalla on oikeasti vaikutusta.

Vaikka alueelliset jätesuunnitelmat muuttuisivat valtakunnallisen jätesuunnitelman toteuttajiksi ja alueellisiksi jätehuollon toimenpideohjelmiiksi, se ei riitä vapauttamaan niitä SOVA -lain ja -asetuksen edellytyksistä. Jos lakimuutoksiin ei ryhdytä, pitäisi jätesuunnitelmien SOVA -menettelyä voida keventää. Se, mitä SOVA -menettelystä voidaan karsia, on selvítettävä huolella ennen seuraavaa suunnitelmakerrosta yhteistyössä SOVA -lainsäädännön asiantuntijoiden ja jätesuunnittelua tuntevien tahojen kanssa. Selvitettäviä asioita ovat

- miten alueellisessa jätesuunnitelmassa on tarpeen soveltaa SOVA -asetuksen 2§:n edellytyksiä koskien ympäristöarvioinnin tarpeen harkintaperusteita
- ohjeet ympäristövaikutusten arvioinnin tekemiseen (ja lisäkysymyksenä, voiko arviointia keskittää esimerkiksi hoidettavaksi yhteisesti kaikkien jätesuunnitelmien kesken)
- mitä asioita ympäristöselostukseen on vähintään kirjattava silti noudattaen SOVA -asetuksen 4§ (esimerkiksi mallisisällysluettelo ympäristöselostukseen)

5.5

Yhteenvedo ehdotuksista

Ehdotetaan että,

- jäteasetusta muutetaan siten, että alueellisia jätesuunnitelmia koskevat sisältövelvoitteet poistettaisiin kokonaan ja loppusijoitusalueita koskeva jäteasetuksen 36§ kohta 8 siirrettäisiin 35§:än.
- yhteistyötä tiivistetään alueellisten jätesuunnitelmien ja valtakunnallisen jätesuunnitelman laadinnassa
  - alueelliset suunnitelmat ottavat valtakunnallisen jätesuunnitelman tavoitteet suoraan itselleen ja ovat siten alueellisia jätehuollon toimenpideohjelmiä. Alueellisissa jätesuunnitelmissa pitää kuitenkin olla mahdollisuus ratkaista paikallisia erityiskysymyksiä.
  - voimavaroja keskitetään jätehuollon lähtötietojen koostamisessa sekä suunnitelmien seurannassa. TIVA -tietokannasta saadaan aiempaa tiedonkeruuta kevyemmin alueellista jätetietoa jätesuunnitelmatyöhön.
  - Suunnitelmien seurannan yhteydessä yhteistyötä voitaisiin tiivistää myös yhteisen viestinnän kautta.

- alueellisten jätesuunnitelmia valmistellaan yhtäaikaisesti. Tämä helpottaa niiden keskinäistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa. On tärkeää, että alueelliset jätesuunnitelmat käynnistävät työryhmätyönsä vasta valtakunnallisen jätesuunnitelman tavoitteiden selkeydyttyä.
- mahdollisia tulevia yhteistyötahoja voisivat Etelä- ja Länsi-Suomen yhteenliittymän lisäksi olla Itä-Suomi (Etelä-Savo, Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala) sekä Pohjois-Suomi (Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu ja Lappi). Laajojen suunnitelma-alueiden haasteet tulee ottaa huomioon ja yhteistyökokoonpanot muodostetaan hyvässä yhteistyön hengessä.
- SOVA-asetuksen mukainen ympäristöarvioinnin velvollisuus poistetaan. Tämä edellyttää muutosta SOVA-lain 4§ 1 mom 1 kohtaan siten, että viittaus jätehuoltoon varten laadittavasta suunnitelmasta poistetaan sekä SOVA-asetuksen 1§ 1 momentin 2 kohdan (jätelain (1072/1993) 40 §:ssä tarkoitettu alueellinen jätesuunnitelma) poistamista sekä vielä muutosta jätelakiin 89§, jossa viitataan viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointiin annettuun lakiin. Edellisen jätesuunnitelmakierroksen kokemusten perusteella voidaan todeta, ettei alueellisilla jätesuunnitelmilla yksinään ilman lainsäädännön ja muiden tekijöiden myötävaikutusta ole merkittäviä ympäristövaikutuksia. Suunnitelmien ympäristöarviointi lisäsi edellisellä kierroksella merkittävästi työkuormaa, eikä tuonut lisäarvoa suunnitelmien sisältöön.

LÄHTEET

- Etelä-Savon ympäristökeskus, Pohjois-Savon ympäristökeskus ja Pohjois-Karjalan ympäristökeskus. 2009. Itä-Suomen jätesuunnitelma vuoteen 2016. Suomen ympäristö 47/2009. Ympäristönsuojelu. 141 s. Pohjois-Karjalan ympäristökeskus. Sähköinen julkaisu [<http://hdl.handle.net/10138/38027>]
- Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. 2012. Lapin alueellinen jätesuunnitelma vuoteen 2020. Raportteja 42/2012. 96 s. Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Sähköinen julkaisu [<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-257-518-0>]
- Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitteluryhmä. 2009. Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelma vuoteen 2020. Suomen ympäristö 43/2009. Ympäristönsuojelu. 118 s. Pirkanmaan ympäristökeskus. Tampere 2009. ISBN 978-952-11-3662-7 (nid.)
- Puomio, E-R. 2012. ELY-keskusten ympäristö ja luonnonvarat -vastualueen tehtävien järjestämismahdollisuudet. Ympäristöministeriön raportteja 17/2012. 60 s. Ympäristöministeriö. Sähköinen julkaisu [http://www.ymparisto.fi/FI/Ajankohtaista/Julkaisut/Raportteja_RA/YMra172012_ELY-keskusten_ymparisto_ja_luo%284460%29]
- Rainio, R. 2013. Ympäristöhallinnon ohjaus- ja kehittämissyksikön perustaminen – Eri vaihtoehtojen vertailu. 21.3.2012. Ympäristöministeriö. Sähköinen julkaisu [<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=142632>]
- Rainio, R. 2012. Ympäristöhallinnon alueellisten ympäristötehtävien organisaatiovaihtoehtojen selvittäminen. Ympäristöministeriön raportteja 25/2012. 49 s. Ympäristöministeriö. Sähköinen julkaisu [http://www.ymparisto.fi/FI/Ajankohtaista/Julkaisut/Raportteja_RA/YMra252012_Ymparistohallinnon_alueellist%287301%29]
- Turunen, T., Sallmén, M., Meski, S., Ritvanen, U. ja Partanen, E. 2008. Oulun läänin alueellinen jätesuunnitelma. Jätehuollon kehittämissuunnitelma vuosille 2008–2018. Suomen ympäristö 6/2008. Ympäristönsuojelu. 140 s. Kainuun ympäristökeskus ja Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus. Helsinki 2008. ISBN 978-952-11-2974(nid.)
- Yli-Kauppila, H., Helolahti, A., Koivisto, K. ja Koivula, N. 2009. Keski-Suomen alueellinen jätesuunnitelma vuoteen 2016. Keski-Suomen ympäristökeskuksen raportteja 2/2009. 166 s. Keski-Suomen ympäristökeskus. Helsinki 2009. ISBN 978-952-11-3620-7(nid.)

KUVAILELEHTI

Julkaisija	Ympäristöministeriö Ympäristönsuojeluosasto	Julkaisu-aika	Elokuu 2013
Tekijä(t)	Hanna Salmenperä		
Julkaisun nimi	Alueellisten jätesuunnitelmien laadinnan kehittäminen		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Ympäristöministeriön raportteja 25/2013		
Tiivistelmä	<p>Alueellisia jätesuunnitelmia on laadittu Suomessa jo vanhan jätelainsäädännön velvoittamana. Keskustelua alueellisten jätesuunnitelmien tarpeellisuudesta ja niiden ohjaavuudesta on käyty aina suunnitelmien laadinnan yhteydessä. Uuteen jätelakiin ja –asetukseen sisällytettiin alueellisten jätesuunnitelmien laadinnan veloitteen lisäksi täsmentävä lista suunnitelmien tietosisällöstä. Samoihin aikoihin alueellista ympäristöhallintoa on uudistettu ja uudistustoimet jatkuvat parhaillaan. Alueellinen ympäristöhallinto joutuu suoriutumaan lainsäädännön edellyttämistä velvoitteistaan vähemmällä resurssilla kuin aiemmin.</p> <p>Hankkeen tavoitteena oli kehittää alueellisten jätesuunnitelmien laadintaa. Hankkeessa kartoitettiin alueellisten jätesuunnitelmien laadinnan kokemuksia sekä koottiin laatijoiden näkemyksiä uusien suunnitelmien toteutukseen. Tavoitteena oli selvittää, millä tavoin jätesuunnitelmat tulisi laatia tulevaisuudessa, ottaen huomioon alueellisten jätesuunnitelmien ja valtakunnallisen jätesuunnitelman välisen suhteen, jätelain edellytykset suunnitelmien toteutuksesta, suunnitelmien ohjaavuuden sekä resurssitehokkaan toteutustavan.</p> <p>Voimassaolevat alueelliset jätesuunnitelmat toteutettiin eri ajankohtina, erilaisin voimavaroin, toimintatavoin ja erilaisista maantieteellisistä lähtökohdista. Kaikille jätesuunnitelmiin oli kuitenkin yhteistä haasteet alueellisesti ohjautuvan suunnitelman laatimisessa, perusteellisen lähtötiedon kokoamisessa ja suunnitelmien ja ohjelmien vaikutusten arviointi (SOVA) -menettelyn soveltamisessa. Jätesuunnitelmien laatimisen taustalla reunaehtoina olivat jäte- ja SOVA-lainsäädännön vaatimukset.</p> <p>Selvitystyön pohjalta alueellisia jätesuunnitelmia ehdotetaan kehitettäväksi lainsäädäntömuutoksella poistamalla alueellisia jätesuunnitelmia koskevat sisältöveloitteet kokonaan. Näin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille (ELY-keskus) jää vapaus itse päättää suunnitelmansa laajuudesta ja tietopohjasta. Yhteistyötä ehdotetaan tiivistettäväksi alueellisten jätesuunnitelmien ja valtakunnallisen jätesuunnitelman laadinnassa siten, että alueelliset jätesuunnitelmat ottavat valtakunnallisen jätesuunnitelman tavoitteet suoraan itselleen ja ovat siten alueellisia jätehuollon toimenpideohjelmia. Lisäksi voimavaroja keskitetään jätehuollon lähtötietojen koostamisessa sekä suunnitelmien seurannassa. Myös suunnitelmien seurannan yhteydessä yhteistyötä voidaan tiivistää yhteisen viestinnän kautta. Selvityksessä ehdotetaan, että alueelliset jätesuunnitelmat valmistellaan yhtäaikaaisesti. Tämä helpottaa niiden keskinäistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa. Jätesuunnitelmat laaditaan eri ELY-keskusten yhteenliittymien voimin. Mahdollisia tulevia yhteistyötahoja voisivat Etelä- ja Länsi-Suomen yhteenliittymän lisäksi olla Itä-Suomi (Etelä-Savo, Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala) sekä Pohjois-Suomi (Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu ja Lappi). Laajojen suunnitelma-alueiden haasteet tulee ottaa huomioon ja yhteistyökokoonpanot muodostetaan hyvässä yhteistyön hengessä. Lisäksi ehdotetaan, että alueellisilta jätesuunnitelmilta poistetaan SOVA-asetuksen mukainen ympäristöarvioinnin velvollisuus. Tämä edellyttää muutosta SOVA-lakiin ja –asetukseen. Edellisen jätesuunnitelmakierroksen kokemusten perusteella voidaan todeta, ettei alueellisilla jätesuunnitelmilla yksinään ilman lainsäädännön ja muiden tekijöiden myötävaikutusta ole merkittäviä ympäristövaikutuksia. Suunnitelmien ympäristöarviointi lisäsi edellisellä kierroksella merkittävästi työkuormaa, eikä tuonut lisäarvoa suunnitelmien sisältöön. SOVA-prosessista myönteiseksi koettua vahvaa vuoroaikutusta eri toimijoiden välillä voidaan jatkaa tulevien suunnitelmien laadinnassa ilman lainsäädännön velvoitteita.</p>		
Asiasanat	Alueellinen jätesuunnitelma, jätteet, jätehuolto, SOVA -menettely, ympäristöhallinto		
Rahoittaja/toimeksiantaja	Ympäristöministeriö		
	ISBN 978-952-11-4218-5 (PDF)	ISSN 1796-170X (verkkokj.)	
	Sivuja 39	Kieli suomi	Luottamuksellisuus julkinen
Julkaisun myynti/jakaja	Julkaisu on saatavana vain internetistä: www.ymp.fi/julkaisut		
Julkaisun kustantaja	Ympäristöministeriö		
Painopaikka ja -aika	Helsinki 2013		

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Miljöministeriet Miljövårdsavdelningen	Datum	Augusti 2013
Författare	Hanna Salmenperä		
Publikationens titel	Alueellisten jätesuunnitelmien laadinnan kehittäminen (Att utveckla utarbetandet av regionala avfallsplaner)		
Publikationsserie och nummer	Miljöministeriets rapporter 25/2013		
Sammandrag	<p>Det har redan med stöd av den gamla avfallslagstiftningen utarbetats regionala avfallsplaner. I samband med utarbetandet av de regionala avfallsplanerna har det förts diskussioner om behovet av planerna och om deras styrande verkan. I den nya avfallslagen och avfallsförordningen fastställs inte bara en skyldighet att utarbeta regionala avfallsplaner, utan också en mer specifik lista över vad planerna ska innehålla. Under tiden har den regionala miljöförvaltningen genomgått en del förändringar, och en del förändringar fortgår. Den regionala miljöförvaltningen är tvungen att klara av de förpliktelser som lagstiftningen ålägger med mindre resurser än tidigare.</p> <p>Syftet med projektet var att utveckla beredningen av de regionala avfallsplanerna. I projektet kartlade man erfarenheter av utarbetandet av regionala avfallsplaner och sammanställde beredarnas synpunkter på hur de nya planerna ska utformas. Målet var att utreda hur avfallsplanerna borde utarbetas i fortsättningen, med hänsyn till de regionala avfallsplanernas och den riksomfattande avfallsplanens inbördes förhållande, avfallslagens villkor gällande planernas utfall, planernas styrande verkan och ett resurseffektivt genomförande.</p> <p>De gällande regionala avfallsplanerna genomfördes vid olika tidpunkter, med varierande resurser och metoder samt med olika geografiska utgångspunkter. Gemensamt för samtliga avfallsplaner var dock utmaningar när det gäller utarbetandet av en regionalt styrande plan, sammanställandet av gedigen basinformation och tillämpningen av den strategiska bedömningen (SMB) av planernas och programmens konsekvenser. Kraven i avfalls- och SMB-lagstiftningen utgjorde ramvillkor vid utarbetandet av avfallsplanerna.</p> <p>På basis av utredningen föreslås det att de regionala avfallsplanerna ska utvecklas genom en ändring av lagstiftningen på så sätt att innehållskraven för de regionala avfallsplanerna slopas helt och hållet. Då får närings-, trafik- och miljöcentralerna (NTM-centralerna) själva fritt besluta hur omfattande planen ska vara och vilka fakta den ska grunda sig på. Det föreslås ett intensivare samarbete vid utarbetandet av de regionala avfallsplanerna och den riksomfattande avfallsplanen så att de mål som ställs i den riksomfattande planen direkt kunde tas in i de regionala avfallsplanerna så att de på så vis blir regionala åtgärdsprogram för avfallshanteringen. Vidare föreslås att resurserna ska inriktas på sammanställande av basfakta för avfallshanteringen och på uppföljning av planerna. Samarbetet kan också intensifieras i samband med uppföljningen av planerna genom t.ex. gemensam informationsspridning. I utredningen föreslås det att de regionala avfallsplanerna ska beredas samtidigt. Detta underlättar det ömsesidiga samarbetet och informationsutbytet. Avfallsplanerna kan utarbetas av olika sammanslutningar av NTM-centraler. Möjliga samarbetspartner utgör t.ex. södra och västra Finland, men även östra Finland (Norra Savolax och Norra Karelen) och norra Finland (Norra Österbotten, Kajanaland och Lappland). De utmaningar som omfattande områden innebär bör beaktas, och samarbetskoalitionerna formas i god anda. Det föreslås dessutom att de regionala avfallsplanerna inte längre ska behöva genomgå någon sådan miljöbedömning som avses i SMB-förordningen. Detta förutsätter dock att SMB-lagen och SMB-förordningen ändras. På basis av erfarenheterna från den förra omgången av utarbetande av avfallsplaner kan det även utan insatser från lagstiftning och andra faktorer konstateras att de regionala avfallsplanerna inte har några betydande miljökonsekvenser. Under den förra omgången ledde miljöbedömningen av planerna till rejält ökad arbetsbörda, men bedömningen gav inte något mervärde om man ser till planernas innehåll. Att det fanns en stark växelverkan mellan de olika aktörerna under SMB-processen upplevde man som positivt, men i det framtida arbetet kan den växelverkan upprätthållas även utan lagstadgade förpliktelser.</p>		
Nyckelord	Regional avfallsplan, avfall, avfallshantering, SMB-förfarande, miljöförvaltning		
Finansiär/uppdragsgivare	Miljöministeriet		
	ISBN 978-952-11-4218-5 (PDF)	ISSN 1796-170X (online)	
	Sidantal 39	Språk Finska	Offentlighet Offentlig
Beställningar/distribution	Publikationen finns tillgänglig endast på internet: www.ym.fi/julkaisut		
Förläggare	Miljöministeriet		
Tryckeri/tryckningsort och -år	Helsingfors 2013		

Alueellisia jätesuunnitelmia on laadittu Suomessa jo vanhan jätelainsäädännön velvoittamana. Keskustelua alueellisten jätesuunnitelmien tarpeellisuudesta ja niiden ohjaavuudesta on käyty aina suunnitelmien laadinnan yhteydessä. Uuteen jätelakiin ja -asetukseen sisällytettiin alueellisten jätesuunnitelmien laadinnan velvoitteen lisäksi täsmentävä lista suunnitelmien tietosisällöstä. Samoihin aikoihin alueellista ympäristöhallintoa on uudistettu ja uudistustoimet jatkuvat parhaillaan. Alueellinen ympäristöhallinto joutuu suoriutumaan lainsäädännön edellyttämistä velvoitteistaan vähemmillä resursseilla kuin aiemmin.

Tämän selvityksen tavoitteena oli kehittää alueellisten jätesuunnitelmien laadintaa. Työssä kartoitettiin alueellisten jätesuunnitelmien laadinnan kokemuksia sekä koottiin laatijoiden näkemyksiä uusien suunnitelmien toteutukseen. Lisäksi selvitettiin, millä tavoin jätesuunnitelmat tulisi laatia tulevaisuudessa, ottaen huomioon alueellisten jätesuunnitelmien ja valtakunnallisen jätesuunnitelman välisen suhteen, jätelain edellytykset suunnitelmien toteutuksesta, suunnitelmien ohjaavuuden sekä resurssitehokkaan toteutustavan. Tässä raportissa esitetään selvitystyön ehdotukset alueellisten jätesuunnitelmien laadinnan kehittämiseksi.

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

ISBN 978-952-11-4218-5 (PDF)
ISSN 1796-170X (verkkokj.)